

ANNIE BESANT - SMRT - IN POTEEM?

SMRT - IN POTEEM?

ANNIE BESANT

teozofija v sloveniji

Annie Besant

SMRT - IN POTEM?

Naslov izvirnika: Death - and after?

Izvirnik izdal: The Theosophical Publishing House, 1906

Druga elektronska izdaja

Prevod, prelom in izdal: Anton Rozman

Slika na naslovnici: Nicholas Roerich - Kanchenjunga - © Nicholas Roerich Museum

Leto izdaje: Ljubljana, 2022

Publikacija je brezplačna

Avtorske pravice: © Teozofija v Sloveniji 2022

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID: 102086147

ISBN: 978-961-6561-21-1 (PDF)

SMRT - IN POTEK?

ANNIE BESANT

teozofija v sloveniji

Vsebina	Stran
<i>Predgovor</i>	5
<i>Pogledi na smrt</i>	6
<i>Smrtno in nesmrtno</i>	16
<i>Usoda eteričnega dvojnika</i>	22
<i>Kamaloka - dežela želja in usoda strasti in želja</i>	25
<i>Kamaloka - lupine</i>	37
<i>Kamaloka - elementariji</i>	40
<i>Devachan</i>	42
<i>Devachani, prebivalci devachana</i>	52
<i>Povratak na zemljo</i>	59
<i>Nirvana</i>	61
<i>Komunikacije med zemljo in drugimi področji</i>	63
<i>Dodatek</i>	72

Predgovor

Ob tem, ko pošljamo v svet to knjižico, je potrebno povedati nekaj besed. To je tretji v nizu priročnikov, zasnovanih zato, da bi se odzvali na javno povpraševanje po preprosti predstavitvi teozofskih učenj. Nekateri so se pritoževali, da je naša literatura za običajnega bralca težko umljiva, preveč tehnična in predraga, zato upamo, da bo ta niz priročnikov uspel ljudem priskrbeti to, kar dejansko potrebujejo. Teozofija ni samo za učene; je za vse. Morda bo med tistimi, ki bodo v teh knjižicah pridobili svoj prvi bežen vpogled v teozofska učenja, nekaj takih, ki jih bodo ti priročniki vodili v globlje prodiranje v njih filozofijo, znanost ter religijo in da se bodo težje umljivih problemov lotili z vnemo študenta in gorečnostjo novinca. Ti priročniki niso napisani za vztrajne študente, ki se ne ustrašijo začetnih težav; napisani so za zaposlene moške in ženske v vsakdanjem svetu, ki si želijo razjasniti nekatere od velikih resnic, ki omogočajo lažje prenašanje življenja in lažje soočanje s smrtjo. Ker so jih napisali služabniki Mojstrov, ki so starejši bratje naše rase, nimajo drugega cilja kot služiti našim soljudem.

Pogledi na smrt

Kdo ne pozna zgodbe krščanskega misijonarja, ki se je izkrcał v Britaniji, da bi pridigal o evangeliju svojega učitelja? Medtem ko je v veliki dvorani saksonskega kralja, obkroženega s svojimi vazali, govoril o življenju, smrti in nesmrtnosti, je skozi okno priletel ptiček, obkrožil dvorano in se spet izgubil v temi noči. Krščanski duhovnik je kralju predlagal, naj gleda na let ptiča po dvorani kot na prehodno življenje človeka in terjal vero v učenje, da duša ob zapuščanju zemeljskega življenja ne poleti v temino noči, ampak v žarečo svetlobo bolj veličastnega sveta.

Človekovo življenje vstopi iz teme na zemljo skozi odprto okno rojstva; tu biva nekaj časa in nato, skozi odprto okno smrti, izgine iz našega pogleda. Človek je vedno spraševal religijo: Od kod prihajam? Kam grem? Odgovori pa so se spreminjali tako kot se je spreminjala vera. Danes, mnogo stoletij po razgovoru med Paulinusom in Edwinom, se ljudje v krščanskem svetu bolj kot kdajkoli v zgodovini sveta sprašujejo, ali ima človek duha, od kod prihaja in kam gre.

In sami kristjani, ki trdijo, da so s smrtjo grozote odpravljene, se zbirajo okoli krste in groba z žalostjo in v žalobnem pogrebnem sijaju, ki je daleč večji kot pri pripadnikih katerekoli druge religije. Kaj je še lahko bolj mo-

reče od temačne hiše, v kateri mrtvo telo čaka na pokop? Kaj je lahko bolj zoprno od dolgih, nagubanih črnih oblačil in zelene ogabnosti grdega zaboja nad katerim vdova objokuje “odrešitev” svojega soproga “iz objema mesa”? Kaj je bolj odvratno od umetno žalostnih obrazov pogrebcev in obupanih “jokavcev” z belimi robčki in plašči, ki so podobni mrtvaškimi prtom? Zadnja leta so se stvari precej izboljšale. Perje, plašči in jokavci so skoraj povsem izginili. Groteskno načičkan mrtvaški voz skorajda že pripada preteklosti, tako da je koleselj bolj pokrit s cvetjem kot pa s težkim blagom iz črnega žameta. Zdi se, kot da bi se moški in ženske, ki so sicer še vedno oblečeni v črno, a se ne odevajo več v oblačila, ki so bolj podobna oklepom, trudili pokazati, v kakšno nesrečo se lahko spravijo s sprejemanjem umetnih neugodij. Dobrodošel zdrav razum je spodrinil to navado s prestola in noče več dodajati teh prostovoljnih nadlog naravnemu človeškemu žalovanju.

Ta žalosten odnos do smrti je značilen tudi za krščansko literaturo in umetnost. Smrt je predstavljena kot okostnjak, oborožen s koso, s krohotajočo se lobanjo, grozeča figura s strašnim obrazom, okostenelo strašilo, ki stresa peščeno uro – vse, kar je lahko vznemirjujoče in odbijajoče, se je zbralo okoli tega, pravilno poimenovanega, kralja grozot. Milton, ki je s svojo veličastno poezijo veliko prispeval k oblikovanju ljudskega mišljenja sodobnega krščanstva, je uporabil vso grobo silo svojega čudovitega izražanja, da bi zaokrožil grozno podobo smrti.

Precej čudno je, da tako predstavo o smrti sprejmejo tisti, ki se imajo za privržence učitelja, o katerem govorijo, da je “obelodanil življenje in nesmrtnost”. Trditev, da je bila nesmrtnost človekovega duha obelodanjena tako pozno v zgodovini sveta, da šteje le osemnajst stoletij, je brez dvoma absurdna, glede na očitno prisotnost povsod dostopnih nasprotnih dejstev.

Čudoviti egipčanski obred s svojo *Knjigo mrtvih*, v kateri so opisana popotovanja duše po smrti, bi lahko, četudi bi bil edini, za vedno odstranil takšno nenaravno trditev. Poslušajte krik duše pravičnega:

“O ti, ki spremljaš Boga, podaj mi svoje roke, da bom postal eden izmed vas.” (*Knjiga mrtvih*, xvii., 22.)

“Pozdrav tebi, Oziris, Gospod luči, ki bivaš v mogočnem domovanju, v naročju popolne teme. Jaz prihajam k tebi, očiščena duša; moji roki te objemata.” (*Ibid.*, xxi., 1.)

“Jaz odpiram nebo; jaz delam to, kar je bilo napovedano v Memphisu. Jaz poznam svoje srce; jaz imam svoje srce; jaz imam svoje roke, jaz imam svoje noge, ki so mi na voljo. Moja duša ni ujeta v moje telo na pragu amenti.”¹ (*Ibid.*, xxvi., 5, 6.)

Da ne bi do nasičenosti naštevati navedbe iz knjige, ki je popolnoma izpolnjena z izreki in delovanji raztelesenega človeka, naj bo dovolj, če se spomnimo le še na končno sodbo zmagovite duše:

“Preminuli bo poklican med bogove nižjega božanskega področja, nikoli ne bo zavržen ... On bo pil iz toka nebeške reke ... Njegova duša ne bo ujeta, kajti to je duša, ki prinaša osvoboditev tistim, ki so v njeni bližini. Črvi je ne bodo požrli!” (*Ibid.*, clxiv., 14-16.)

Splošno verovanje v reinkarnacijo je čisto dovolj, da dokaže, kako so religije, v katerih je to osrednji nauk, verovale v preživetje duše po smrti; vendar pa lahko za primer navedemo odlomek iz *Ordinances of Manu* (Manujevih povelj), ki na podlagi raziskovanja metempsihoze² odgovarja na vprašanje o odrešitvi iz ponovnih rojstev.

“Pravijo, da naj bi bilo med vsemi svetimi dejanji poznavanje sebe, (prevedeno bi moralo biti, poznavanje Jaza, Atme) najbolj vzvišeno; to je dejansko

¹ Amenti, egip. – Dobesedno in ezoterično pomeni prebivalšče boga Amena ali Amouna, oziroma “skritega”, skrivnega boga. Eksoterično pa je kraljestvo Ozirisa, ki je razdeljeno na 14 delov, od katerih je vsak povezan z določenim posmrtnim stanjem umrlega.

² Metempsychosis, gr. – Sestavljenka, ki na kratko pomeni “zaporedno vstopanje duše” ali “menjanje ene duše za drugo”, oziroma da duša neke entitete, najsi človeške ali druge, ne prehaja le iz enega stanja v drugo, se seli iz enega telesa v drugo, ampak da je tudi sama po sebi nedeljiva entiteta, ki potuje po lastni razvojni poti kot individualna enota.

prva izmed vseh znanosti, kajti iz nje izhaja nesmrtnost” (*The Ordinances of Manu*, xii., 81.).

Iz naslednje navedbe, prevedene iz *Aveste*, bomo razbrali jasnost pričevanja iz velike religije Zaratustre, ki, potem ko opiše popotovanje duše po smrti, nadaljuje:

“Duša čistega človeka naredi prvi korak in vstopi v (raj) *humata*; duša čistega človeka naredi drugi korak in vstopi v (raj) *hukhta*; naredi tretji korak in vstopi v (raj) *hvarst*; duša čistega človeka naredi četrti korak in vstopi v večno luč.”

Njej govori čisto bitje, ki je umrlo pred njo, in jo sprašuje:

“Kako si, O čisti pokojnik, prišel iz bivališč mesa, iz zemeljskih krajev, v nevidno, iz minljivega sveta v neminljivo, kako se je to zgodilo tebi, ki te pozdravljam?”

Nato spregovori Ahura Mazda:

“Ne sprašuj njega, ki ga sprašuješ, (kajti) on prihaja po strašni, grozni, trepetajoči poti, ki je ločitev telesa in duše.” (*Avesta*, xxvii., *Zoroastrian and some other Ancient Systems*.)

Perzijski *Desatir* govori z enako jasnostjo. To delo je sestavljeno iz petnajstih knjig, ki so jih napisali perzijski preroki v jeziku *Aveste*; “Bog” je Ahura Mazda ali Yazdan:

“Bog je med živalmi izbral človeka, da bi mu podaril dušo, ki je brez snovi, preprosta, ne-snovna, ne-sestavljena, brez apetitov. In ta z izpopolnjevanjem postane angel.”

“S svojo globoko modrostjo in najbolj sublimno inteligenco je združil dušo z materialnim telesom.”

“Če on (človek) dobro ravna v svojem materialnem telesu in ima dobro znanje in vero, potem je *Hartasp*.”

“Takoj, ko zapusti to materialno telo, ga Jaz (Bog) dvignem v svet angelov, tako da se lahko pogovarja z angeli in zre vame.”

“Če on ni Harstap, a ima znanje in se izogiba razvadam, ga bom povzdignil na raven angelov.”

“Vsaka oseba bo našla svoje mesto med vrstami modrih, med nebese in zvezdami, v sorazmerju s svojo modrostjo.”

“In v tem področju sreče bo ostala za vedno” (*The Platonist*, 306.).

Na Kitajskem starodavna navada oboževanja duš prednikov kaže na verovanje v širitev človekovega življenja onstran groba. *Shu King* – ki ga je prof. James Legge uvrstil med najstarejša kitajska klasična dela in ki vsebuje zgodovinske dokumente, razvrščene od leta 2357 do 627 p.n.š., – je poln zapisov o dušah, ki skupaj z drugimi duhovnimi bitji bdijo nad posli svojih potomcev in blagostanjem kraljestva. Pan-Kang, ki je vladal od leta 1401 do 1374 p.n.š. je tako opominjal svoje podanike:

“Moj cilj je varovati in podpirati vas vse. Mislim na svoje prednike (ki so sedaj), duhovni vladarji ... Če bi se pri mojem vladanju motil in če bi ostal dolgo tu, bi moj visoki vladar (ustanovitelj naše dinastije) dvignil nadme težko kazen za moj prekršek in rekel: ‘Zakaj tlačiš moje ljudstvo?’ Če vi, tisoči ljudi, ne čakate na nadaljevanje vaših življenj in niste združeni z mano v mislih, z edinim človekom na moji ravni, bodo prejšnji kralji vzdignili nad vas težke kazni zaradi vaših zločinov in rekli: ‘Zakaj se ne uskladite z vašim mladim vnukom, ampak še naprej izgubljate vašo krepost?’ Ko vas kaznujejo tisti zgoraj, nimate nobenega izhoda ... Vaši predniki in vaši očetje (sedaj) se bodo ločili od vas, vas zapustili ter vas ne bodo rešili smrti” (*The Sacred Books of the East*, III., 109,110.).

Tako praktično je dejansko to kitajsko verovanje, ki je še danes tako živo kot v preteklosti, tako da “sprememba, ki jo človek imenuje smrt” predstavlja le majhen del mišljenja in življenja prebivalcev imperija cvetja.

Podobne navedbe, ki bi jih lahko našteli na stotine, dokazujejo absurdnost ideje, da je bila nesmrtnost “obelodanjena preko Evangelija”. Ves starodavni svet je živel v polni svetlobi verovanja v nesmrtnost človeka, živel v njej vsakodnevno, jo izražal v svoji literaturi in se družil z njo ob mirnem prehodu praga smrti.

Ostaja pa problem, zakaj bi moralo krščanstvo, ki jo je tako močno in z veseljem potrdilo, ohranjati edinstveno grozo pred smrtjo, ki je odigrala tako zelo pomembno vlogo v njegovem družbenem življenju, v njegovi literaturi in umetnosti. Ni samo verovanje v pekel tisto, ki je grob obdalo z grozo, saj so imele svoje pekle tudi druge religije, pa vendar njih privrženci niso trpeli zaradi tega temačnega strahu. Kitajci, na primer, ki so obravnavali smrt kot lahkotno in preprosto stvar, imajo zbirko peklov, ki so resnično enkratni po svojih raznovrstnih neprijetnostih. Morda je razlika bolj vprašanje rase kot pa prepričanja. Morda živahno življenje zahoda beži pred svojo antitezo in morda za njegov ne-domišljjski zdrav razum breztelesnemu stanju preveč primanjkuje trdnosti udobja, medtem ko bolj sanjavi, mistični vzhod, naklonjen meditaciji, med zemeljskim življenjem stalno išče pobeg iz suženjstva čutom in gleda na raztelešeno stanje kot na zelo zaželeno in najbolj primerno za nevezano mišljenje.

Smrtno in nesmrtno

Preden preidemo na obravnavo človekove zgodbe v stanju po smrti, moramo, četudi na kratko, predstaviti ustroj človeka, kakor ga vidi ezoterična filozofija, saj moramo najprej poznati sestavine njegovega bitja, preden lahko razumemo njih razgradnjo. Človek je sestavljen iz:

Nesmrtna trojica: Individuum	Atma ali Duh kot Volja
	Buddhi ali Duh kot Intuicija
	Manas ali Duh kot Intelekt
Smrtna četverica: Osebnost	Nižji Manas ali Um
	Kama ali Želja
	Prana kot Energijska vitalnost
	Prana kot Samodejna vitalnost

Če obravnavamo človekova telesa, potem je *gosto telo* vidna, otipljiva zunanja oblika, sestavljena iz različnih tkiv. *Eterični dvojniki* je eterični dvojniki

telesa, ki je sestavljen iz fizičnih etrov. *Prana* je vitalnost, povezovalna energija, ki usklajuje delovanje fizičnih molekul in jih ohranja skupaj v določenem organizmu; je življenjski dih v organizmu, del univerzalnega življenjskega-diha, ki si ga prilasti organizem med kratkim obdobjem obstoja, ki ga imenujemo “življenje”, in se pojavlja v dveh oblikah, v gostem in v eteričnem delu fizičnega telesa.

Kama je skupek želja, strasti in čustev, ki so skupne človeku in živali, pri čemer se v človeku čustva razvijajo na višjo raven s pomočjo nižjega uma. *Manas* je mislec v nas, razum. *Buddhi* je aspekt duha, ki se objavlja nad razumom.

Nadalje imamo vez med nesmrtno trojico in smrtno četverico, intelekt, ki je med zemeljskim življenjem ali inkarnacijo dvojen in deluje kot intelekt in um. Intelekt pošlje navzven žarek, um, ki deluje v in preko človeških možganov kot možganska zavest, kot racionalna inteligenca. Ta se meša z željo, čutno naravo, strastmi in čustvi, s čemer postane del uma, kakor je to opredeljeno v zahodni psihologiji. S tem dobimo zvezo med višjo in nižjo naravo v človeku, željo-um, ki pripada višji preko svojih razumskih in nižji preko svojih čustvenih prvin. Ker ta med življenjem predstavlja bojno polje, ima pomembno vlogo tudi v posmrtnem obstoju. Naših sedem principov lahko sedaj, če upoštevamo prepletanje smrtnih in nesmrtnih prvin v želji-umu, razvrstimo tudi nekoliko drugače.

Nesmrtni	Volja
	Intuicija
	Intelekt
Pogojno nesmrtni	Želja-Um
Smrtni	Želja
	Energijska vitalnost
	Samodejna vitalnost

Nekateri krščanski pisci so uporabili podobno razvrstitev in izjavljali, da je duh, zato ker je božanski, po svoji naravi nesmrten; da je duša pogojno nesmrtna, to je, sposobna doseči nesmrtnost preko svoje zveze z duhom; medtem ko je telo po svoji naravi smrtno. Večina neizobraženih kristjanov deli človeka na dvoje: na telo, ki po smrti razpade, in na neko drugo stvar – ki se imenuje ali duša ali duh – ki preživi smrt.

Ta zadnja razvrstitev – če jo sploh lahko tako imenujemo – je povsem nepriemerna, če iščemo racionalno pojasnilo ali celo jasno predstavitev pojavov v obstoju po smrti.

Trodelen pogled na človekovo naravo prinaša bolj razumno predstavitev njegovega ustroja, ki pa je še vedno neustrezna za pojasnilo številnih pojavov. Le sedmerna delitev ponuja dovolj razumno teorijo, ki je v skladu z dejstvi, ki jih moramo obravnavati, zato je pametno, če se študent z njo dobro seznanja, ne glede na to, kako zapletena se lahko zdi. Če človek želi preučevati le telo in razumeti njegovo delovanje, mora razvrstiti njegova tkiva veliko bolj natančno in podrobno kot sem to naredila sedaj jaz. Dojeti mora razlike med tkivi, med mišičnim, živčnim, žleznim, kostnim, kožnim, vezivnim tkivom in vse njihove različice. In če bi se v svoji nevednosti uprl tako izdelani delitvi, bi mu morali razložiti, da lahko le preko takšne analize različnih sestavin telesa dojamemo različne zapletene pojave življenjske dejavnosti. Neka vrsta tkiva je nujna kot podpora, druga za gibanje, spet tretja za izločanje, naslednja za vsrkavanje in tako naprej. In če katerakoli vrsta ne bi imela svojega določnega imena, bi nastala zmeda in nesporazumi ter ne bi mogli razumeti fizičnih funkcij.

Z razumevanjem nekaterih tehničnih izrazov dolgoročno prihranimo veliko časa in dosežemo jasnost, ki je nujna predvsem za razlago in razumevanje zapletenih pojavov, ki sledijo smrti. Zato sem primorana – v nasprotju z mojo navado v teh osnovnih priročnikih – da se že od samega začetka zatečem k uporabi tehničnih nazivov, saj naš jezik še nima ustreznih izrazov, ki bi jih nadomestili, uporaba dolgih opisnih stavkov pa bi bila zelo nadležna in neprimerna.

Osebno mislim, da je velik del tekmovalnosti, ki obstaja med pripadniki ezoterične filozofije in tistih spiritizma, posledica mešanja izrazov in posledično napačnega razumevanja, kaj želi kdo povedati. Nek pomemben spiri-
tist je pred kratkim nepotrpežljivo dejal, da ne vidi potrebe po natančnih opredelitvah in da razume pod nazivom *duh* ves tisti del človeka, ki preživi smrt in ki ni telo. Na enak način bi lahko trdili, da je človeško telo sestavljeno iz kosti in krvi, pri čemer bi za kri trdili, da je: “Vse tisto, kar niso kosti.” Jasna opredelitev izrazov in njih strogo spoštovanje bo omogočila vsaj to, da se bomo med seboj razumeli, kar bo prvi korak k plodnemu primerjalnemu študiju naših izkušenj.

Usoda telesa

Človeško telo se nenehno nahaja v procesu razgradnje in obnove. Najprej se v maternici matere izgradi v eterični obliki. Nato pa se nenehno izgrajuje z dodajanjem svežih snovi. V vsakem trenutku se od njega ločujejo drobne molekule, obenem pa druge valujejo vanj. Izhajajoči tok se razprši v okolico in prispeva k izgradnji vseh vrst teles v mineralnem, rastlinskem, živalskem in človeškem kraljestvu, saj je v vseh teh fizična osnova ista.

“Ideja, da je človeški tabernakelj izgrajen iz brezštevlnih življenj, na povsem enak način kot kamnita skorja naše zemlje, ne vsebuje nič takega, kar bi odvrčalo pravega mistika ... Znanost nas uči, da je organizem, tako živi kot mrtvi, tako živalski kot človeški, poln stotine različnih vrst bakterij. Da nas ob vsakem vdihu od zunaj stalno ogroža invazija mikrobov, od znotraj pa levkociti, aerobi, anaerobi in kaj še vse ne. Vendar pa znanost še nikoli ni prišla do točke, da bi kot okulturna znanost trdila, da so naša telesa, tako kot tista živali, rastlin in kamenin, v celoti sestavljena iz bitij, ki jih, razen največjih, ne more odkriti noben mikroskop. Kar se tiče čisto živalskega in materialnega dela človekovega telesa, je znanost že na poti odkritij, ki bodo v popolnosti potrdila to teorijo. Kemija in fiziologija sta dva velika maga bodočnosti, ki jima je usojeno, da bosta odprla oči človeške vrste za velike

fizične resnice. Z vsakim dnem se bolj jasno kaže istovetnost med živaljo in fizičnim človekom, med rastlino in človekom, ter celo med plazilcem in njegovim gnezdrom, med skalo in človekom. Potem, ko je odkrila, da so fizične in kemične sestavine vseh bitij enake, lahko kemija potrdi tudi to, da ni razlike med materijo, ki sestavlja vola, in tisto, ki oblikuje človeka. Vendar pa je okultni nauk veliko bolj nedvoumen. Ta pravi: niso iste le kemične sestavine, ampak so ista tudi neskončno drobna, nevidna življenja, ki sestavljajo atome teles gore in marjetice, človeka in mravlje, slona in drevesa, ki tega skriva pred soncem. Vsak delec – najsi ga imenujemo organski ali anorganski – je neko življenje” (*Tajni nauk*, Vol. 2., str. 271).

Ta “življenja”, ločena in neodvisna, so drobni nosilci samodejne vitalnosti, ki nakopičena tvorijo molekule in celice fizičnega telesa in ki med telesnim življenjem neprestano dotekajo in odtekajo, s čemer oblikujejo stalen most med človekom in njegovim okoljem. Nadzirajo jih “ognjena življenja”, energijska vitalnost, ki jih sili v izgradnjo celic telesa, tako da delujejo skladno in urejeno, podrejena višjim objavljanim življenja v zapletenem organizmu, ki ga imenujemo človek. Ta “ognjena življenja” v tej svoji funkciji organiziranja in nadziranja na naši ravni ustrezajo Edinemu v vesolju (glej *Tajni Nauk*, Vol. 2., str. 283). Ko v človeškem telesu ne izvajajo te funkcije, se nižja življenja razpustijo in začnejo uničevati dotlej organizirano telo.

Med življenjem telesa so ta življenja urejena kot neka vojska, ki se giblje v urejeni formaciji in pod poveljstvom generala izvaja različne razvojne procese, ohranja korak in se giblje usklajeno kot eno samo telo. Ob “smrti” postanejo neorganizirana in hrupna množica, ki tava sem ter tja, zadeva ena ob drugo, pada ena na drugo, brez skupnega cilja in brez kakršnekoli splošno priznane avtoritete. Telo ni nikoli tako živo kot takrat, ko je mrtvo. Je izredno živo v svojih posameznih enotah in mrtvo kot celota. Živo kot neka zmedena masa in mrtvo kot organizem.

“Znanost obravnava človeka kot skupek začasno združenih atomov, ki jih povezuje skrivnostna sila, imenovana življenjski princip. Za materialista je edina razlika med mrtvim in živim telesom v tem, da je v prvem primeru

ta sila dejavna, v drugem pa latentna. Ko je ta sila odsotna ali povsem latentna, se molekule podrejajo višji privlačnosti, ki jih ločuje in razprši po prostoru. Ta razpršitev bi morala biti "smrt", če je seveda mogoče pojmovati kot smrt takšno stvar, ob kateri molekule mrtvega telesa izražajo silovito življenjsko energijo. Eliphas Levi pravi: Sprememba prinaša gibanje in le gibanje razkriva življenje. Truplo ne bi razpadlo, če bi bilo mrtvo. Vse molekule, ki ga sestavljajo so žive in se borijo, da bi se ločile" (*Odstrta Izida*, Vol. I., str. 480.).

Tisti, ki so brali knjižico *Človekovih sedem principov* vedo, da je eterični dvojniki nosilec prane, vitalnega principa ali vitalnosti. Preko eteričnega dvojnika prana izvaja nadzorno in usklajevalno silo, o kateri smo govorili zgoraj. In "smrt" se zmagoslavno polasti telesa takrat, ko se eterični dvojniki dokončno umakne in se pretrga občutljiva nit, ki ga povezuje s telesom. Ta proces odmikanja so opazovali jasnovidci in ga tudi zelo določno opisali. Tako Andrew Jackson Davis, "videc iz Poughkeepsija", poroča, da je opazoval to umikanje eteričnega dvojnika, in potrjuje, da se magnetna nit pretrga šele 36 ur po navidezni smrti.

Drugi so s podobnimi besedami opisali, kako so videli slabotno meglico, ki se je dvigovala iz umirajočega telesa in se počasi zgostila v obliko, ki je bila natančen posnetek umirajoče osebe in s katero je bila povezana s svetlečo nitjo. Pretrganje te niti pomeni prekinitev zadnje magnetne vezi med gostim telesom in drugimi principi človekovega ustroja. Telo se loči od človeka. Ta je tako des-inkarniran, raz-telešen. V njegovem ustroju ostane po smrti še šest principov, medtem ko je sedmi, gosto telo, opuščeno kot ponošena obleka.

Smrt je torej dejansko sestavljena iz ponavljajočega se procesa slačenja oblek ali ovojev. Nesmrtni del človeka stresa s sebe enega za drugim svoje zunanje ovoje – tako kot se levi kača ali metulj iz bube – in prehaja na neko višjo raven zavesti. Dejstvo je, da je ta pobeg iz fizičnega telesa in to bivanje v zavestni entiteti, najsi v nosilcu, ki ga imenujemo telo želja, *kamično* ali astralno telo, ali v še bolj eteričnem telesu misli, možno tudi med zemelj-

skim življenjem, tako da se človek lahko seznanj z des-inkarniranim stanjem, s katerim se bo srečal, ko bo zapustil telo, in se tako lahko znebi vse groze, ki obdaja neznano. Lahko se spozna kot zavestno bitje v kateremkoli od teh nosilcev in se tako v svoje zadovoljstvo prepriča, da "življenje" ni odvisno od njegovega delovanja skozi fizično telo.

Zakaj bi se potem človek, ki se je navadil ponavljajočega se slačenja svojih nižjih teles in ugotovil, da proces ne vodi do nikakršnega stanja ne-zavestnosti, ampak do veliko večje svobode in živosti višjega življenja, moral bati končnega trenutka, ko bo zavrgel vse svoje omejitve in osvobodil svoj nesmrtni Jaz iz tega, kar je prepoznal kot ječo iz mesa?

Ta pogled na človeško življenje predstavlja bistven del ezoterične filozofije. Človek je v svojem bistvu božanski, iskra božanskega življenja.

Ta živi plamen si, potem ko izstopi iz osrednjega ognja, sam stke ovoje, v katerih prebiva in tako postane trojica, *atma-buddhi-manas*, ali duh, odsev nesmrtnega Jaza. Ta pošlje nato navzven žarek, ki se potopi v gostejšo materijo, v telo želja ali v *kamične* prvine, v čutno naravo, in v eterični dvojnik ter fizično telo. Tako mora, nekoč svobodna nesmrtna inteligenca, sedaj pa zapletena, zavita in vklenjena, s trdom in naporom delovati preko ovojev, ki jo ovijajo. V svoji lastni naravi pa še vedno ostaja svobodna kot ptič na nebu, pa čeprav njena krila veže materija, v katero je potopljena. Ko človek spozna svojo lastno vrojeno naravo, se nauči odpreti vrata svojega zapora in pobegniti pred ujetostjo, ki ga obdaja. Najprej se nauči istovetiti z nesmrtno trojico in se dvigniti nad telo in njegove strasti v čisto mentalno in moralno življenje. Nato se nauči, da ga obvladano telo ne more več utesnjevati in da lahko odpre vrata in se poda v sijaj svojega resničnega življenja. In ko mu smrt odpre vrata, lahko tako prepozna deželo, v katero se je potopil, saj jo je že prej po lastni volji prehodil.

Na koncu mu uspe dojeti to izredno pomembno dejstvo, da nima "življenje" nobene zveze s telesom in s to fizično ravno. Da je življenje njegovo lastno zavestno bivanje, neprekinjeno in neprekinljivo in da so kratki intervali

tega življenja, med katerimi prebiva na zemlji, le majhen del njegovega zavestnega obstoja, le majhen del, med katerim je manj živ zaradi težkih ovojev, ki ga potiskajo navzdol. Kajti le med temi intervali (razen v izjemnih primerih) lahko povsem izgubi zavest o nepretrganosti življenja, ker ga obdajajo ovoji, ki ga zavajajo in slepijo glede resničnega stanja stvari in mu predstavljajo za realno to, kar je utvarno, in trajno to, kar je prehodno. Nad vesoljem sije luč sonca in v trenutku inkarnacije izstopimo iz te svetlobe v somrak telesa, iz katerega jo vidimo le kot slaboten pramen v naši zapor-niški celici. Ob smrti zapustimo celico in ponovno vstopimo v sončno svet-
lobo in se približamo realnosti. Mračna obdobja so kratka, svetla obdobja sončne svetlobe pa dolga, vendar pa v naši slepoti imenujemo *življenje* ta somrak, ki je za nas realen obstoj, medtem ko imenujemo sončno svetlobo smrt ter trepetamo ob misli, da bi morali vstopiti vanjo.

Giordano Bruno, eden izmed največjih srednjeveških učiteljev naše filozofije, je precej natančno pojasnil resnico glede telesa in človeka. O resničnem človeku pravi:

“On bo prisoten v telesu v tolikšni meri, da bo njegov boljši del odsoten. Z neuničljivo zavezo bo združen z božanskimi stvarmi na takšen način, da ne bo čutil ne ljubezni ne sovraštva do smrtnih stvari. Ker se ima za gospodarja, ne sme biti služabnik ali suženj svojega telesa, na katerega gleda le kot na ječo, ki utesnjuje njegovo svobodo, kot na ptičje limanice, ki so zlepile njegove peruti, kot na verigo, ki vklepa njegove roke, kot na leseno klado, ki objema njegove noge, kot na tančico, ki zapira pogled. Naj ne bo sluga, ujet, vklenjen, tog in slep, kajti telo, ki ga on zapostavlja, ga ne more tiranizirati, saj tako stopi v določeni meri v ospredje duh in telesni svet ter materija se podredita božanskosti in naravi” (Giordano Bruno, *Degli Eroici Furori*, 2. del, str.18.).

Ko enkrat začnemo obravnavati telo na takšen način in si z njegovo podreditvijo pridobimo svobodo, izgubi smrt za nas vso svojo grozo in ob njenem prihodu telo zdrsne z nas kot obleka, sami pa ostanemo trdni in svobodni.

Tako v tej isti smeri razmišlja dr. Franz Hartmann, ki piše:

“Po določenih zahodnjaških pogledih je človek neka razvita opica, medtem ko je za indijske modrece, katerih pogledi se ujemajo s tistimi starih filozofov in učenji krščanskih mistikov, človek bog, ki je med svojim zemeljskim življenjem preko svojih telesnih teženj združen z živaljo (svojo živalsko naravo). Bog, ki prebiva v njem, mu podari modrost. Žival mu priskrbi moč. Po smrti *se bog osvobodi človeka* in zapusti živalsko telo. Ker človek nosi v sebi to božansko zavest, je njegova naloga, da se bori proti svojim živalskim nagnjenjem in da se dvigne nad njih s pomočjo božanskega principa, naloga, ki je žival ne more izpolniti in ki se je od nje zato ne zahteva” (*Cremation, Theosophical Siftings*, Vol. III.).

“Človek”, če uporabimo to besedo v smislu “osebnosti” kot je to v drugi polovici gornjega stavka, je le pogojno nesmrten. Resnični človek, razvijajoči se bog, se osvobodi, in sledi mu le toliko njegove osebnosti, kolikor se je je povežalo z božanskostjo. Tako telo, prepuščeno besnenju brezštevlnih življenj – ki jih je prej povezovala prana, ki je delovala preko svojega nosilca, eteričnega dvojnika – začne odmirati, to je, razpadati, in z razgradnjo njegovih celic in molekul njegovi delci prehajajo v druge povezave.

Ob naši vrnitvi na zemljo se lahko ponovno srečamo z nekaterimi od teh brezštevlnih življenj, ki so bile v neki predhodni inkarnaciji del našega telesa. Vendar pa je vse, kar nas sedaj zanima le razpadanje telesa, katerega življenjsko obdobje se je končalo in katerega usoda je popolna razgradnja. Za gosto telo torej smrt pomeni razpad organizma, uničenje vezi, ki so združevale mnoga življenja v celoto.

Usoda telesa

Eterični dvojnik je eterični družabnik človekovega gostega telesa. Med življenjem ga lahko opazujemo v bližini telesa, njegova odsotnost pa na splošno povzroči v telesu stanje zaspanosti ali delne otrplosti. Ker med zemeljskim življenjem deluje kot zbiralnik ali kot nosilec življenjskega principa, se njegov umik kaže v zmanjšanju vseh življenjskih funkcij, tudi če ostane nit, ki ga povezuje z gostim telesom nedotaknjena, kajti, kot smo že rekli, pretrganje te niti pomeni smrt telesa.

Ko eterični dvojnik končno zapusti telo, se od tega ne oddalji. Po navadi plava nad telesom, medtem ko se zavest nahaja v nekem stanju sna in miru, razen v primeru, ko truplo, ki ga je pravkar zapustil, ne obdaja nek nemir ali silno čustvo. Dobro je, če tu povemo, da je med počasnim procesom umiranja, ko se eterični dvojnik umika iz telesa in s sabo nosi višje principe, ob smrtni postelji dobro ohraniti popolni mir in samo-nadzor. Kajti v tem trenutku se pred zavestjo Ega, individuuma, hitro odvije celotno življenje, kakor so poročali tisti, ki so se potopili v to stanje ne-zavesti in ustavitve utripa.

Nek učitelj je o tem zapisal: "V zadnjem trenutku v našem spominu odseva celotno življenje, tako da z vsakega pozabljenega kotička privrejo podobe

in dogodki, ki si sledijo drug za drugim ... Zdi se lahko, da je človek mrtev, vendar pa še po zadnjem utripu, po zadnjem udarcu njegovega srca, v trenutku, ko zadnja iskra živalske toplote zapušča telo, možgani mislijo, in v tistih drobnih in kratkih sekundah Ego podoživi svoje celotno življenje. Govorite šepetaje, pravim tistim, ki bdijo ob postelji umirajočega in se nahajajo ob slovesni prisotnosti smrti. Še posebej naj ohranijo mir takrat, ko je smrt položila svojo trepetajočo roko na telo. Govorite šepetaje, pravim, da ne bi motili mirnega toka misli in prekinjali dejavnega delovanja preteklosti, ki meče svoj odsev na tančico prihodnosti” (*Man: Fragments of Forgotten History - Človek: odlomki iz pozabljene zgodovine*, str. 119-120.).

V slovesnem trenutku smrti vsak človek vidi – celo takrat, ko je smrt nenadna – kako se pred njegovimi očmi odvije celotno njegovo življenje, do največjih podrobnosti. Za nek kratek trenutek osebnost postane eno z individualnim in vse-vednim Egom. Vendar pa ta trenutek zadostuje, da mu predstavi celotno verigo vzrokov, ki so delovali med življenjem. Sedaj človek vidi in razume samega sebe takšnega kot je, brez okrasja laskanja ali samo-zavajanja. Bere svoje življenje kot gledalec, ki gleda na areno, ki jo zapušča.

Pri običajnemu posamezniku sledi tej živi viziji sanjavo stanje sna mirne pol-zavesti, o kateri smo govorili zgoraj, ko eterični dvojnik plava nad telesom, kateremu je pripadal, in od katerega se je sedaj popolnoma ločil. Takrat lahko ta eterični dvojnik opazujejo domači ali tisti v okolici, kar je posledica tega, da je umirajoči misel močno usmeril k kateremu od tistih, ki jih je zapuščal, ali ko ga je v zadnjem trenutku obvladoval kakšen strah, obžalovanje zaradi kakšne neopravljene zadeve, ali pa, ko je kakšna motnja zmotila mir odhajajočega bitja. V takšnih ali v kakšnih podobnih pogojih, je mogoče videti ali slišati eterični dvojnik; kaže se v stanju omenjene sanjave, nejasne zavesti, kot v snu, bežnega videza in neodziven.

Po nekaj dnevih se višji principi postopoma izvijejo iz eteričnega dvojnika, ga slečejo, tako kot prej gosto telo. Svojo pot nadaljujejo kot peterna entiteta v stanju, ki ga bomo preučili pozneje. Tako postane eterični dvojnik eterič-

no truplo, na enak način, kot je postalo truplo gosto telo. To eterično truplo ostane v bližini gostega ter se razgradi skupaj z njim. Jasnovidci vidijo na pokopališčih te eterične prikazni, ki so včasih podobne mrtvememu gostemu telesu in se kažejo kot vijolična meglica ali svetloba. Nek moj prijatelj je lahko opazoval podobno eterično truplo v zoprnem stanju razpadanja, kar je dokaj grozna vizija, ob kateri jasnovidnost gotovo ni nikakršen blagoslov. Proces se odvija sočasno, dokler, z izjemo okostja gostega telesa, telo v popolnosti ne razpade in celice ne preidejo v oblikovanje drugih povezav.

Ena od velikih prednosti kremacije – ne da bi to obravnavali s sanitarnega stališča – je v hitri vrnitvi materi naravi vseh fizičnih prvin, ki sestavljajo gosta in eterična trupla, kar je posledica delovanja ognja. Namesto počasnega in postopnega razpadanja, nastopi hitra ločitev, brez fizičnih ostankov, ki bi lahko povzročili določene nepravilike.

Eterično truplo je mogoče po njegovi smrti do določene mere in za kratko obdobje tudi oživiti. Dr. Hartmann pravi:

“Sveže truplo neke osebe, ki je bila nenadoma ubita, je mogoče z uporabo galvanske baterije spodbuditi v nekaj podobnega življenju. Na enak način lahko pripeljemo do umetnega življenja tudi astralno truplo neke osebe, če vanj vpeljemo del življenjskega principa medija. Če takšno truplo pripada neki zelo inteligentni osebi, bo izražalo precej razumnosti. Če pa je pripadalo nekemu neumnežu, se bo tudi izražalo kot neumnež” (*Magic: White and Black* -Bela in črna magija, str. 109-110.).

Ta nevarna praksa se lahko izvaja samo v bližini trupla in le v zelo kratkem obdobju po smrti. Opaženi pa so bili tudi podobni primeri galvanizacije eteričnega trupla, ki so bili izvedeni ob grobu mrtve osebe. Ni potrebno omenjati, da ti postopki odločno pripadajo “črni” magiji in so v celoti podli. Če eterična trupla, tako kot gosta, niso hitro uničena z ognjem, bi morala biti puščena miru in temi, ki ju nikakor ne bi smeli skruniti.

Kamaloka - dežela želja in usoda strasti in želja

“Loka” je sanskrtska beseda, ki jo lahko prevedemo kot “kraj”, “svet”, “dežela”, tako da je “kamaloka” dobesedno kraj ali svet želje, pri čemer je “kama” naziv za tisti del človeškega organizma, ki vključuje vse strasti, želje in čustva, ki jih človek deli skupaj z nižjimi živalmi. Pri tej delitvi univerzuma v kamaloki bivajo vse človeške entitete, ki so slekle gosto fizično telo in eterični dvojnik, niso se pa še rešile svoje čutne in čustvene narave. Kamaloka ima tudi številne druge prebivalce, vendar pa nas zanimajo le človeška bitja, ki so pred kratkim prešla prag smrti, tako da bomo naš študij usmerili le na te.

Dovolite mi poenostavitev vprašanja o obstoju področij v vesolju, ki se nahajajo onstran fizičnega in v katerih prebivajo inteligentna bitja. Obstoj takšnih področij opisuje ezoterična filozofija in so jih preko neposredne izkušnje spoznali adeпти in tudi mnoge manj razvite osebe. Vse, kar je potrebno za študij teh področij, je evolucija latentnih sposobnosti, ki so prisotne v vsakem človeku. Vsak “živi” človek, v običajnem pomenu te besede, lahko pusti za sabo svoje gosto in eterično telo in raziskuje ta področja,

ne da bi prestopil prag smrti. V *Theosophistu* tako lahko preberemo, da človek lahko doseže resnično znanje takrat, ko pride duh živega človeka v stik s svetom duha.

“To se zgodi, recimo, v primeru iniciranega adepta, ki prinese s seboj na zemljo jasen in določen spomin – natančen do podrobnosti – o zbranih dejstvih in prejetih informacijah v nevidnem področju *realnosti*” (*Theosophist*, marec 1882, str. 158.).

Na ta način postanejo ta področja zanj predmet poznavanja, tako natančnega in gotovega ter domačega, kot da bi na običajen način potoval po Afriki, raziskoval njene puščave in se vrnil v domači kraj obogaten s spoznanji in pridobljenimi izkušnjami. Nek izkušen raziskovalec Afrike bi se le malo oziral na kritike njegovega poročila, ki bi jih izrazile osebe, ki še nikoli niso obiskale tistih krajev. Opisal bi to, kar je videl, opisal živali, katerih navade je preučil, kraje, skozi katere je potoval, izdelke in značilnosti, s katerimi se je srečal. Če bi mu nasprotovali kritiki, ki teh krajev niso obiskali, ga to ne bi motilo in vznemirjalo, ampak bi jih preprosto preslišal. Nevednost ne more postaviti na laž znanja zaradi svojega umanjkanja vedenja. Mnenje stotih oseb o nekem predmetu, o katerem ne vedo popolnoma ničesar, nima večje teže kot mnenje ene same osebe, ki to poznavanje ima. Dokaz podkrepijo mnoga pričevanja, ki potrjujejo njegovo poznavanje dejstev. Nič pa, četudi ga tisočkrat pomnožimo, še vedno ostane nič. Bilo bi namreč dejansko čudno, če bi bil prostor, ki nas obdaja prazen, samo širna praznina, in prebivalci zemlje edine oblike življenja, katerih inteligenca se lahko obleče.

Dr. Huxley je rekel: “Ne da bi stopili onstran analogije s tem, kar nam je znano, je mogoče z lahkoto nastaniti kozmos z entitetami, vse tja navzgor, dokler ne dosežemo nekaj, ker je dejansko nerazločljivo od vse-moči, vseprisotnosti in vse-vednosti” (*Essays upon some Controverted Questions - Eseji o nekaterih kontroverzних vprašanjih*, str. 36.).

Če te entitete ne bi imele čutnih organov, ki bi bili podobni našim, in če bi se njihovi čuti drugače odzivali na vibracije, ki vzburijo naše, potem bi lahko

hodili skupaj z njimi, se srečevali in se zaletavali, ne da bi se zavedali obstoja drug drugega. G. Crookes nam daje namige o možnosti takšnega nezavednega soobstoja inteligentnih bitij, tako da nam je potreben le majhen napor domišljije, da bi dojeli takšno zamisel.

“Nikakor ni neverjetno, da imajo druga čuteča bitja čutne organe, ki se ne odzivajo na nekatere ali na nobenega od žarkov, za katere so občutljive naše oči, ki pa so sposobna zaznati vibracije, za katere smo slepi mi. Takšna bitja bi praktično živela v svetu, ki bi bil dejansko drugačen od našega. Predstavljajte si, na primer, kakšno predstavo bi si lahko ustvarili o okoliških predmetih, če bi imeli oči, ki ne bi bile občutljive na svetlobne žarke, ampak na vibracije v zvezi z električnimi in magnetnimi pojavi. Steklo in kristal bi bila med najbolj temnimi telesi, kovine bi bile bolj ali manj prosojne, telegrafska žica pa bi se zdela kot ozka in dolga luknja v neprebojnem trdnem telesu. Dinamo v delovanju bi se zdel kot požar, trajni magnet pa bi uresničeval sanje srednjeveških mistikov in bi postal svetilka brez porabe energije ali goriva” (*Fortnightly Review*, 1892, str. 176.).

Kamaloka je področje, ki je nastanjeno z pol-inteligentnimi in inteligentnimi entitetami, prav tako kot naše. Prav tako kot naš svet je nastanjeno z mnogimi tipi in oblikami živih stvari, ki so si med seboj različne, tako kot je list trave različen od tigra in ta od človeka. Ta svet prežema našega in je sam prežet z našim. Ker pa se stanji materije teh dveh svetov razlikujeta, so-obstajata, ne da bi se inteligentna bitja enega in drugega poznala. Le v ne-normalnih okoliščinah se lahko objavlja zavest o sočasni prisotnosti prebivalcev teh dveh svetov. Preko določenega posebnega urjenja lahko živo človeško bitje pride v zavesten stik z in v nadzor nad pod-človeškimi prebivalci kamaloke. Človeška bitja, ki so zapustila zemljo in v katerih so bili prisotne močne kamične prvine, z lahkoto pritegnejo kamične prvine utelešenih ljudi, tako se z njihovo pomočjo znova zavedajo prizorišč, ki so jih zapustila; in še vedno utelešena človeška bitja lahko vzpostavijo načine komuniciranja z raztelesenimi bitji in lahko, kot smo dejali, začasno zapustijo svoje telo ter zavestno vstopijo v kamaloko z uporabo sposobnosti,

s katerimi so usposobili delovanje svoje zavesti. To, kar moramo jasno razumeti, je obstoj kamaloke kot določnega področja, v katerem prebivajo številne in raznovrstne entitete, med katerimi so tudi raztelesena človeška bitja.

Po tej nujni predstavitvi se vrnimo k človeškemu bitju, katerega usodi sledimo, tipu, katerega gosto telo in eterični dvojnik smo že obravnavali. Opazujmo ga v kratkotrajnem stanju, ki sledi opustitvi teh dveh ovojev. H. P. Blavatsky, potem ko citira Plutarhov opis človeka po smrti, pravi:

“Naš nauk prikazuje človeka med življenjem kot *sedmerno* bitje; takoj po smrti, v kamaloki, pa kot *peterno* bitje.”

Prana, del življenjske energije, ki si jo je človek prisvojil med svojim utelešenim obdobjem, se mora vrniti v velik zbiralnik življenja vesolja, saj je izgubila svoj nosilec, eterični dvojnik, ki je skupaj s fizičnim telesom ušel izpod nadzora njene energije. Tako kot se voda, ki je napolnjevala posodo, ki smo jo potopili v zbiralnik, premeša z vodo, ki jo sedaj obdaja, tako se tudi prana, ko se od nje ločijo telesa, ponovno spoji z univerzalnim življenjem. Zato je človek le “takoj po smrti” po svojem ustroju peteren, kajti prana, kot določno človeški princip, ne more več, ko se razgradi njen fizični nosilec, ostati takšna kot je bila.

Človek je sedaj oblečen v “kama-rupo” ali kamično telo, telo želja, telo iz astralne materije, ki ga pogosto imenujejo “tekoče” zaradi lahkote, s katero med zemeljskim življenjem prevzema katerokoli obliko, najsi je ta vtisnjena od zunaj ali pa oblikovana od znotraj. Živi človek je nesmrtna trojica, ki je še vedno oblečena v svoja zadnja zemeljska oblačila, ki mu v svojih občutljivih, odzivnih, subtilnih oblikah med inkarnacijo dopuščajo sposobnosti čutenja in izražanja želja, ugodja, trpljenja ter mišljenja v fizičnem svetu.

“Ko človek umre, ga za vedno zapustijo njegovi nižji trije principi, to je, telo, življenje in nosilec življenja, eterično telo ali dvojnik živega človeka. Ostali štirje principi – srednji princip (živalska duša ali kama-rupa, ki vsebuje vse tisto, kar je vsrkala iz nižjega manasa) ter višja trojica – pa se

znajdejo v kama-loki” (*The Key to Theosophy* - Ključ k Teozofiji, slov. izd., str. 132.).

To telo želja kmalu po smrti doživi precejšnjo spremembo. Različna gostota astralne materije, iz katere je sestavljeno, se razporedi v niz školjk ali ovojev, od katerih se najbolj gosti nahaja najbolj zunaj ter izključi zavest iz vseh, razen najbolj omejenih, stikov in izrazov. Zavest se, če ni izpostavljena motnjam, povrne v samo sebe in se pripravlja na naslednji korak, medtem ko se telo želja postopno razgrajuje, ovoj za ovojem.

Do te nove razporeditve materije telesa želja je posmrtna izkušnja vseh ljudi bolj ali manj enaka; ali kot smo dejali prej, predstavlja “stanje sna in mirne pol-zavesti”, ki v najbolj srečnih primerih preide brez živih prebuditev v najbolj globoko “pred-devachansko nezavest”, ki se konča s srečno prebuditvijo v devachanu³, v obdobju počitka med dvema inkarnacijama. A, ker se na tej točki lahko pojavi več možnosti, poskušajmo slediti normalnemu neprekinjenemu napredovanju v kamaloki, do praga devachana, nato pa se lahko vrnemo, da bi obravnavali tudi druge razrede okoliščin.

Če je neka oseba živela čisto življenje in se je nenehno trudila vzdigniti ter se poistovetiti z višjimi principi, namesto z nižjimi deli svoje narave, se potem, ko je slekla svoje gosto telo in eterični dvojnik in ko se je prana povrnila v ocean življenja, znajde le v oblačilu kama-rupa, to je, v svojih čutnih prvih. Ker pa so te slabotne in navajene na relativno skromno delovanje, se v kamaloki ne bodo močno potrdile.

Med zemeljskim življenjem sta kama in nižji manas tesno medsebojno povezana in prepletena. V primeru, ki ga obravnavamo, je kama slabotna, nižji manas jo je dodobra prečistil. Um, vtkan v strasti, čustva in želje, je le-te očistil in vgradil njihov čisti del, ga vsrkal, tako da je kama le preprost

³ Devachan, tib., sk. – Tibetanska in sanskrska sestavljenka iz besed *deva* (božanstvo, božansko bitje) in *chan* (področje), ki označuje vmesno stanje, v katero vstopi Ego (atma-buddhi-manas ali nesmrtna trojica) po ločitvi od kama-rupe in razgraditve nižjih principov.

ostanek, ki se ga je mogoče z lahkoto znebiti, tako da se ga lahko nesmrtna trojica hitro osvobodi.

Ta nesmrtna trojica, resnični človek, počasi pritegne k sebi vse svoje sile; zbere vse spomine na pravkar zaključeno zemeljsko življenje, svoje ljubezni, upanja, stremljenja in si prizadeva zapustiti kamaloko, da bi vstopil v srečen počitek v devachanu, “prebivališču bogov”, ali kot ga imenujejo nekateri, “deželi blaženosti”.

“Kamaloka je astralno področje, *limbus* sholastične teologije, starodavni *hades*, in, natančno povedano, kraj samo v relativnem smislu. To ni niti neko določno področje niti meja, ampak obstaja *znotraj* subjektivnega prostora, *to je*, onstran naših čutnih zaznav. Pa vendar obstaja in tam se nahajajo astralni fantomi vseh bitij, ki so kdaj živela, vključno z živalmi, kjer čakajo na svojo *drugo smrt*. Za živali ta nastopi z razgraditvijo in popolno razpršitvijo njihovih astralnih delcev, vse do zadnjega. Za človeške fantome pa se druga smrt začne takrat, ko se trojica atma-buddhi-manas “loči” od nižjih principov ali odseva nekdanje osebnosti in se povzpne v devachansko stanje” (*The Key to Theosophy* - Ključ k Teozofiji, slov. izd., str. 132.).

Ta druga smrt je torej prehod nesmrtnne trojice iz območja kamaloke, ki je tako tesno povezano z zemeljskim področjem, v višje stanje devachana, o katerem bomo govorili pozneje. Tip človeka, ki ga obravnavamo, prehaja skozi ta proces v že opisanem mirnem sanjavem stanju in se, če ni moten, ne povrne v polno zavest, dokler ni prebrodil teh faz in mir ne odstopi mesto blaženosti.

Med celotnim obdobjem, najsi bo dolgo ali kratko, nekaj dni ali stoletja, v katerem pet principov – nesmrtna trojica, um in želja – ostaja v kamaloki, so ti v dosegu zemeljskih vplivov. V primeru osebe, ki jo obravnavamo, lahko prebuditev povzroči silovita žalost in želja prijateljev, ki so jih pustili na zemlji. Te silovito vibrirajoče kamične prvine utelešenih oseb lahko zasnujejo vibracije v telesu želja raztelešenega in tako dosežejo in prebudijo njegov nižji um, ki se še ni umaknil in spojil s svojim staršem, duhovnim

intelektom. Tako se ta lahko prebudi iz svojega sanjavega stanja v živ spomin na zemeljsko življenje, ki ga je pravkar zapustil; in lahko – če je prisoten nek občutljivi človek ali medij, najsi neposredno ali posredno, preko enega od teh žalujočih prijateljev, ki je povezan z medijem – uporabi eterično in gosto telo medija in spregovori ali piše tistim, ki jih je pustil za seboj. Takšno prebuditev pogosto spremlja silno trpljenje. Pa tudi, če se temu lahko izogne, je naraven proces osvobajanja trojice grobo prekinjen in izpolnitev osvoboditve odložena. Ko govori o tej možnosti komunikacije med obdobjem, ki sledi takoj po smrti in preden osvobojeni človek vstopi v devachan, H. P. Blavatsky pravi:

“Če pa ima kateri še živih smrtnikov res kakšno korist od vrnitve duha, razen v nekaterih izjemnih okoliščinah (če namreč silovitost želja umirajoče osebe, da bi se z določenim namenom vrnila, prisili njeno višjo zavest, *da ostane budna*, tedaj je dejansko *individualnost* tisti ‘duh’, ki je predal sporočilo), pa je drugo vprašanje. Po smrti je duh omamljen in zapade v stanje, ki mu pravimo “pred-devachanska nezavest” (*The Key to Theosophy* - Ključ k Teozofiji, slov. izd., str. 138-139.).

Neka silovita želja lahko prisili razteleženo entiteto, da se spontano vrne k žalostnim osebam, ki jih je zapustila, vendar pa je ta spontana vrnitev redka v primeru tipa osebe, ki ga obravnavamo sedaj. Če se jih pusti pri miru, se bodo večinoma mirno prebudile v devachanu in izognile kakršnemukoli boju ali trpljenju v povezavi z drugo smrtjo. Ko pride do končne osvoboditve nesmrtni trojice, v kamaloki ostane le telo želja, “lupina” ali zgolj prazen fantom, ki se postopno razgradi. Vendar pa je bolje, če to obravnavamo takrat, ko bomo spoznali drugi tip osebe, povprečnega moškega ali žensko brez posebne duhovnosti in brez posebno zlohotnih teženj.

Ko nek povprečen moški ali ženska doseže kamaloko, je njena duhovna inteligenca oblečena v telo želja, ki poseduje upoštevanja vredno moč in vitalnost. Nižji manas, ki je bil med pravkar zaključenim zemeljskim življenjem tesno prepleten s kamo in je živel v ugodju čutnega življenja in čustev, se ne more hitro znebiti stkane obleke in se povrniti v starševski um, v

izvor svojega bitja. Posledica tega je dolgotrajno bivanje v prehodnem svetu, v kamaloki, kjer se želje izčrpajo in odpadejo, tako da ne morejo več zadrževati duše v objemu svojih rok.

Kot smo že rekli je med obdobjem, med katerim ostajajo nesmrtna trojica, um in želja skupaj v kamaloki, možna komunikacija med raztelesenimi in na zemlji utelesenimi entitetami. Takšna komunikacija je na splošno dobrodošla za raztelesene, ker so njihove želje in čustva še vedno vezana na zemljo, ki so jo zapustile, um pa še ni v popolnosti zaživel na lastni ravni, da bi lahko tam našel popolno potešitev in zadovoljstvo. Nižji manas še vedno teži po kamičnih zadovoljstvih in po živo barvitih čutenjih zapeljivega zemeljskega življenja, tako da ga te težnje vedno znova povezujejo s prizorišči, ki jih je z obžalovanjem moral zapustiti. Ko govori o možnosti komunikacije med Egom mrtve osebe in medijem, H. P. Blavatsky, v povezavi z učenji, prejetimi od bratov adeptov, v *Theosophistu* pravi, da takšna komunikacija lahko nastopi med dvema intervaloma:

“Prvi interval je obdobje med fizično smrtjo in potapljanjem duhovnega Ega v tisto stanje, ki je ezoteričnem nauku arhata znano kot “Bar-do”. Mi smo ga prevedli kot (pred-devachansko) obdobje “nosečnosti”” (*Theosophist*, junij 1882, *Seeming Discrepancies* – Navidezna protislovja).

Nekatere od komunikacij, izvedene preko medijev, izhajajo iz tega vira, iz raztelesene entitete, ki je tako pritegnjena nazaj na področje zemlje – kar je kruta prijaznost, ki odlaga njeno nadaljnjo evolucijo in vnaša v urejeno napredovanje neskladno prvino. Obdobje kamaloke se tako podaljša, hrani se telo želja in s tem njegovo zaviranje Ega, ter upočasni osvoboditev duše, ker nesmrtno lastovko zadržujejo zemeljske limanice.

Osebe, ki so živele podlo življenje in spodbujale ter zadovoljevale svoje živalske strasti, obilno hranile svoje telo želja in s tem sestradale celo nižji um – te dolgo ostajajo prebivalke kamaloke in so polne hrepenenj po zemeljskem življenju, ki so ga zapustile, ter po živalskih užitkih, ki jih ne morejo več – zaradi izgube fizičnega telesa – neposredno okušati. Te se zbe-

rejo okoli medija ali občutljivega človeka in ju poskušajo uporabiti za lastno potešitev. Zato spadajo med najbolj nevarne sile, ki jih v svoji lahkomišelnosti in radovedni nevednosti tako smelo priključijo ljudje.

Drugi razred raztelesenih entitet vključuje tiste, katerih življenje na zemlji se je zaradi lastnega posega ali nesreče prekinilo prezgodaj. Njihova usoda v kamaloki je odvisna od pogojev, v katerih so zapustili zemeljsko življenje, kajti niso vsi samomorilci krivi za *felo de se* (lat., zločin nad samim seboj, op.p.), tako da se lahko mera njihove odgovornosti giblje v okviru precej širokih meja. Stanje le-teh je opisano tako:

“Četudi samomorilci niso v celoti odrezani od svojega šestega in sedmega principa in dejavno sodelujejo pri spiritističnih seansah, ostajajo kljub temu ločeni od svojih višjih principov vse do dneva, ko bi umrli naravne smrti. Šesti in sedmi princip sta dotlej pasivna in nedejavna, v primeru nenadne smrti pa se višja in nižja skupina privlačita. Še več, v primeru dobrih in nedolžnih Egojev, nižja skupina nezadržno teži proti šestemu in sedmemu principu, tako da ti dremajo, obdani s srečnimi sanjami, ali spijo globok spanec brez sanj, dokler ne odbije njihova ura. Z nekoliko razmišljanja in z ozirom na večno pravičnost ter ustreznost stvari, lahko vidimo, zakaj je temu tako. Žrtev, najsi dobra ali slaba, ni odgovorna za svojo smrt. Tudi če je bila njena smrt posledica nekega delovanja v nekem preteklem življenju ali predhodnem rojstvu, je bila, na kratko, posledica delovanja zakona povračila in ne neposreden rezultat dejanja, ki bi ga v življenju, v katerem je bil usmrčen, premišljeno izvedel osebni ego. Če bi mu bilo dovoljeno živeti dlje, bi se lahko odkupil za svoje predhodne grehe. Pa tudi sedaj, ko je bil Ego prisiljen poplačati dolg ustvarjalca, je osebni ego izvzet iz povračilne pravice. Dhyān Chohani⁴, ki ne smejo voditi živi človeški Ego, pa lahko ščitijo nemočno žrtev, ko je ta na silo iztrgana iz svojega okolja v neko novo, še preden je dozorela in se nanj pripravila” (*Ibid.*).

⁴ Dhyān-Chohan (Chohan, tib.) – “Gospod” ali “Moster”, poglavar; Dhyān-Chohan tako pomeni “Poglavar Dhyānijev” ali nebeških Luči, kar ustreza arhangelom.

Ti, najsi so samomorilci ali ubiti v nesreči, lahko komunicirajo s tistimi v zemeljskem življenju, vendar pa predvsem v svojo škodo. Ko smo že rekli, dobri in nedolžni srečno spijo do konca svojega življenjskega obdobja, to je, do dneva, ko bi umrli naravne smrti. Če pa je žrtev neke nezgode sprijena in groba, je njena usoda dokaj žalostna.

“Grešni in čutni brezciljno tavajo kot nesrečne sence (ne kot lupine, saj njihove vezi z dvema višjima principoma še niso povsem prekinjene), dokler ne nastopi ura njihove smrti. Povsem nezmožni potešitve zemeljskih strasti, ki jih povezujejo z znanimi prizorišči, jih pritegne vsaka priložnost, ki jim jo ponudijo mediji kot nadomestno potešitev. Ti so *pishahas*, *incubi* in *succubae* srednjeveških časov; demoni žeje, slasti, poželenja in lakomnosti – silno spretni, perverzni in kruti elementariji, ki zapeljujejo svoje žrtve v strašne zločine in uživajo ob njih izvršitvi. Ne le, da ti psihični vampirji, ki jih ženejo hudourniki njihovih peklenskih spodbud, uničujejo svoje žrtve, ampak so – ob določenem koncu svojega naravnega življenjskega obdobja – odpeljani iz zemeljske aure v področja, kjer stoletja preživljajo izjemno trpljenje, ki se konča s popolnim uničenjem. Nadalje, vzroka, ki ustvarjata “novo bitje” in določata naravo karme, sta *trishna* (tanha) – žeja, želja po čutnem obstoju – in *upadana*, ki je uresničitev ali izpolnitev *trishne* ali te želje. In medij pomaga razviti *ne plus ultra* v elementariju oba ta dva pogoja, najsi gre za samomorilca ali žrtev. Praviloma bo neka oseba, ki je umrla naravne smrti, ostala “nekaj ur do nekaj let” v dosegu zemeljske privlačnosti – *to je*, v kamaloki. Izjema pa so primeri samomorilcev in na splošno tisti, ki umrejo nasilne smrti. Če eden od takšnih Egojev, ki mu je bilo recimo usojeno živeti osemdeset ali devetdeset let, naredi samomor ali umre v kakšni nesreči pri recimo dvajsetih letih, bo moral v kamaloki preživeti, ne “le nekaj let”, ampak celih šestdeset ali sedemdeset let kot elementarij ali bolje kot “zemeljski popotnik”, kajti na njegovo nesrečo ni niti “lupina”. Srečne, trikrat bolj srečne, so v primerjavi s temi tiste raztelešene entitete, ki spijo svoj dolgi spanec in v sanjah živijo v nedrjih prostora! In gorje tistim, ki jih *trishna* pritegne k medijem, in gorje slednjim, ki jih skušajo s

tako preprosto *upadano*. Kajti, s tem, ko jih pritegne in poteši njihovo žejo po življenju, medij pomaga v njih razviti – da, dejansko povzročiti – nov niz *skandh*⁵, novo telo, s precej slabšimi težnjami in strastmi od tistih, ki so jih izgubili. Če bi, kot sem že rekla, mediji in spiritisti vedeli, da bo vsak novi “angel varuh”, ki ga pritegnejo in zapeljejo v *upadano*, novi Ego obremenil z neizrekljivimi zli, in da z vsako seanso, še posebej s tistimi z materializacijami, množijo vzroke za trpljenje, vzroke, ki bodo onemogočili nesrečnemu Egu duhovno rojstvo, ali pa spodbudili ponovno rojstvo v precej slabši obstoj – bi bili morda manj podjetni v svoji gostoljubnosti” (*Ibid.*).

Neka prezgodnja smrt, ki so jo povzročile pregrešne navade, prekomeren študij ali prostovoljno žrtvovanje za neko veliko stvar, bo pripeljala v kama-loki do odloga, vendar pa bo stanje raztelesene entitete odvisno od vzgiba, ki je prekinil življenje.

“Le zelo redki, če sploh kateri, ki se predajajo tem razvadam, čutijo popolno gotovost, da jih lahko takšno ravnanje vodi v prezgodnjo smrt. Takšna je kazen *maye*. “Razvade” ne uidejo kazni; vendar pa bo vzrok in ne učinek tisti, ki bo kaznovan. Še posebej, če je bil učinek nepredvidljiv, čeprav verjeten. Zato težko imenujemo “samomorilca” človeka, ki ga doleti smrt v nevihti na morju, ali tistega, ki se ubije s “prekomernim študijem”. Voda z lahkoto potegne vase človeka in prekomerna obremenitev možganov povzroči slabitev možganske materije, kar lahko človeka pogubi. Po tem prepričanju ne bi smel nihče prestopiti Kalapani⁶, niti da bi se okopal, zaradi strahu, da bi se onesvestil in utonil (takšne primere poznamo vsi). Prav tako pa človek ne bi smel izpolniti svoje dolžnosti, ali se vsaj žrtvovati, četudi za neko hvale vredno ali koristno stvar, kar mnogi med nami poč-

⁵ Skandha, sk. – dobesedno pomeni sveženj, oziroma skupino atributov, ki po smrti tvorijo osnovo za novo karmično inkarnacijo. Eksoterično gre za pet atributov, ki so znani kot *pancha skandha*, in sicer (1) *rupa* (oblika), (2) *vidana* (zaznava), (3) *sanjna* (zavest), (4) *sanskara* (delovanje) in (5) *vidyana* (znanje). Ob človekovem rojstvu se te povežejo in tvorijo njegovo osebnost.

⁶ Viharne vode, ocean.

nejo. Vzgib je vse, in človek je kaznovan le v primeru neposredne odgovornosti, nikoli drugače. V primeru žrtve je zaradi nesreče ura naravne smrti prej, medtem ko je v primeru samomorilca smrt hotena in ob polni zavesti ter ob premišljenem poznavanju njenih takojšnjih posledic. Zato nek človek, ki povzroči lastno smrt zaradi trenutne norosti, ni *felo de se*, na veliko žalost in račun težav, ki jih imajo zaradi tega zavarovalnice. Tudi ne postane žrtev skušnjav kamaloke, ampak zaspi tako kot vsaka druga žrtev” (*Ibid.*).

Prebivalstvo kamaloke se novači iz posebno nevarne prvine, iz vsakega nasilnega dejanja, legalnega ali nelegalnega, ki loči fizično telo od duše in jo pošlje v kamaloko, oblečeno v telo želja, v drget sovraštva, jeze, čustev, utripajočo v želji po maščevanju, nepotešenih poželenjih. Nek utelešen morilec ni prijeten član družbe, vendar pa je iz telesa nenadno odtrgan morilec veliko bolj nevarna entiteta. Družba se pred prvim lahko brani, vendar pa je v sedanjem stanju nevednosti popolnoma brez obrambe pred drugim.

Na koncu se nesmrtna trojica osvobodi telesa želja in preide iz kamaloke. Višji manas pritegne nazaj svoj žarek, obarvan s prizori življenja, ki ga je prehodil, in ki nosi s seboj izkušnje, ki jih je pridobila osebnost, na katero je vplival. Delavec je poklican s polja in se vrača domov, kamor nosi svoj pridelek, bogat ali reven, glede na življenjski pridelek. Ko trojica, skupaj z žarkom zapusti kamaloko, popolnoma zapusti področje zemeljskih privlačnosti.

“Tako, ko zapusti Kamaloko – preko “Zlatega mostu”, ki vodi do “Sedmih zlatih gora” – Ego ne more več komunicirati preko navadnih medijev” (*Ibid.*).

Obstajajo pa nekatere posebne možnosti za doseganje takšnega Ega, ki jih bomo razložili pozneje. Vendar pa Ego ni več dostopen za običajne medije in ne more biti več priklican v zemeljsko področje. Preden sledimo nadaljnjemu potovanju trojice, moramo obravnavati usodo zapuščenega telesa želja, ki je ostalo v kamaloki kot nekakšen ostanek.

Kamaloka - lupine

Lupina je zapuščeno telo želja, brez trojice in žarka, ki sta sedaj odšla naprej. To je tretje prehodno oblačilo duše, opuščeno, da bi se razgradilo v kamaloki.

Če je bilo preživeto zemeljsko življenje plemenito ali celo, če je bilo povprečno čisto in koristno, ta lupina ohrani le malo vitalnosti, tako da se po odhodu trojice hitro razgradi. Njene molekule pa kljub temu med procesom razgradnje ohranjajo vtise, ki so se vanje vtisnili med zemeljskim življenjem, težnjo, da bi vibrirale v odgovor na spodbude, ki so jih nenehno izkušale med tem obdobjem. Vsak študent fiziologije pozna to, kar imenujemo samodejno delovanje, težnjo celic, da bi ponavljale vibracije, ki so jih povzročila namerna dejanja. Na ta način se oblikuje to, kar imenujemo navade in kar nezavedno ponavljamo, potem ko je bilo na začetku zasnovano premišljeno. Ta samodejnost telesa je tako močna, da je zelo težko, kar vsak pozna iz lastnih izkušenj, prenehati z uporabo neke fraze ali giba, ki je že postal "navada".

Telo želja med zemeljskim življenjem sprejema in se odziva na vse zunanje spodbude, sprejema in odziva pa se nenehno tudi na spodbude nižjega manasa. V njem so zasnovane navade, težnje po samodejnem ponavljanju znanih vibracij, vibracij ljubezni in želja, vibracij, ki so podobe preteklih

izkušenj vseh vrst. Tako kot roka ponavlja nek običajen gib, tudi telo želja ponavlja neko običajno čustvo ali misel. In ko ga trojica zapusti, se samodejnost ohrani, tako da lahko lupina izraža čustva in misli, ki pa so brez resnične inteligence in volje. Med *seansami* izhajajo mnogi odgovori na goreča vprašanja iz takih lupin, ki jih k prijateljem in sorodnikom pritegne magnetna privlačnost, ki je bila toliko časa znana in draga, da se samodejno odzove na valove čustev in spominov, na spodbudo, na katero se je tako pogosto odzivala med do pred kratkim zaključenim zemeljskim življenjem. V ugodnih pogojih in pod magnetno spodbudo, ki jo velikodušno ponujajo utelešeni prijatelji in sorodniki, bodo vse komunikacije, ki jih lahko ponujajo te lupine, le fraze naklonjenosti, moralne banalnosti in spomini na pretekle dogodke.

V primerih, ko je bil nižji manas med zemeljskim življenjem zelo povezan z materialnimi predmeti ali z intelektualnim raziskovanjem v sebične namene, lahko telo želja pridobi samodejnost intelektualnega značaja, tako da so lahko njegovi odgovori spoštovanja vredne intelektualne vsebine. Vendar pa bo vedno prisotno očitno pomanjkanje izvirnosti: navidezna intelektualnost bo predajala le reprodukcije in v njej ne bo nobenega znamenja kakšne nove ali neodvisne misli, ki bi bila neizogibni izdelek močne inteligence, ki izvirno deluje v novem okolju. Intelektualna sterilnost označuje veliko večino komunikacij iz "sveta duhov". Odsevov zemeljskih prizorov, pogojev in okoliščin bo obilo, vendar pa bomo na splošno zaman iskali kakšno novo, močno misel, ki bi bila vredna inteligence, ki se je osvobodila ujetništva mesa. Komunikacije bolj vzvišene vrste večinoma pripadajo ne-človeškim inteligencam, ki jih je pritegnilo čisto ozračje medija ali prisotnih na seansi.

V teh odnosih z lupinami obstaja nenehna nevarnost, saj so to zgolj lupine, ki se odzivajo na spodbude, ki prihajajo od zunaj, ter hitro postanejo zlobne in podle, ko se samodejno odzivajo na zle vibracije. Tako bo nek medij ali druga prisotna oseba slabega značaja vtisnila v lupine, ki se gnetejo okoli

nje, spodbude nizkega reda in živalskih želja, slabe in neumne misli, ki bodo v slepo odzivnih lupinah vzbudile podobne vibracije.

Poleg tega postane lupina z lahkoto plen elementalov, pol-inteligentnih sil, ki delujejo v kraljestvih narave in ki jo lahko uporabijo kot primeren nosilec za svoje malopridne namene. Eterični dvojniki medija in telesa želja, ki so jih zapustili njihovi nesmrtni prebivalci, predstavljajo materialno osnovo, iz katere lahko elementi ustvarijo mnoge zanimive in presenetljive rezultate. Obiskovalci spiritističnih seans vam bodo potrdili mnoge otročje zanimivosti, katerim so bili priča – vlečenje za lase, ščipanje, burke, metanje predmetov, premikanje pohištva, oglašanje glasbil, za katere je bolj razumno, če jih imamo za zlobne fantazije pod-človeških sil in ne za delovanje inteligentnih “duhov”, ki med utelešenjem gotovo ne bi bili sposobni izvajati takšnih neumnosti.

Pustimo lupine, da se v miru razgradijo v svoje prvine in se vrnimo k vrenju narave. Avtorji knjige *Perfect Way* (Popolna pot) zelo dobro pojasnjujejo pravi značaj lupine:

“Resničen “duh” (spiritistov) predstavlja zunanji in zemeljski del duše; ta del, ki ga obtežujejo povsem zemeljske skrbi, vezi in spomini, se loči od duše in ostane v astralnem področju, obstoju, ki je bolj ali manj določen in oseben ter zmožen preko občutljivega človeka govoriti z živimi. Resnična duša ali realna oseba, *anima divina*, se ob smrti znebi vseh vezi, ki jo povezujejo z njenimi najbolj priljubljenimi kraji na zemlji” (*Op. cit.*, str. 73,74.).

Če bi želeli poiskati naše drage, jih ne bi smeli iskati med ostanki v kamaloki. “Zakaj bi iskali žive med mrtvimi?”

Kamaloka - elementariji

Beseda “elementarij” je bila uporabljena na zelo ohlapen način, kar je povzročilo precejšnjo zmedo. H. P. Blavatsky jo je opredelila tako:

“To so razteležene duše umrlih. Te duše so, v nekem obdobju pred svojo smrtjo, izločile svoj božanski duh in tako izgubile priložnost za nesmrtnost. Toda, na naši trenutni stopnji učenja, smo mislili, da je najbolje, če ta izraz uporabimo za prikazni in fantome razteleženih oseb, na splošno za tiste, katerih trenutno bivališče je kamaloka. ... Ko se enkrat ločijo od svojih višjih trojic in svojih teles, ostanejo te duše v svojih kama-rupa ovojih in jih nezogibno pritegne proti zemeljskim prvinam, ki ustrezajo njihovim surovim naravam. Njihovo bivanje v kamaloki se razlikuje po dolžini in se vedno zaključi z razgradnjo, razpršitvijo, kot oblaka megle, atom za atomom, v okoliške prvine” (*The Theosophical Glossary* - Teozofski Besednjak).

Študentje tega niza priročnikov že vedo, da se lahko nižji manas tako zelo poveže s kamo, da se povsem loči od svojega izvora, o čemer v okultizmu govorimo kot o “izgubi duše” (*Človekovih sedem principov*). Z drugimi besedami, to je izguba osebnostnega jaza, ki se je ločil od svojega starša, višjega Ega, in se zato obsodil na uničenje. Duša, ki se loči od svoje nesmrtno trojice

še med svojim zemeljskim življenjem, postane resničen elementarij, ko zapusti gosto telo in eterični dvojnik.

Takrat, oblečena v svoje telo želja, preživi neko določeno, daljše ali krajše obdobje, v skladu s količino svoje vitalnosti, kot neka povsem zla, nevarna in zlobna stvar ter poskuša obnavljati svojo izginjajočo vitalnost na katerikoli način, ki ji ga lahko ponujata neumnost in nevednost še vedno utelešenih duš. Njena končna usoda je dejansko razpršitev, vendar pa na tej poti, na katero se je sama obsodila, lahko naredi še veliko škode.

Beseda elementarij pa se zelo pogosto uporablja tudi za opis nižjega manasa v njegovem oblačilu, telesu želja, ko ni ločen od višjih principov in ga še ni vsrkal njegov starš, višji manas. Takšni elementariji so v kateremkoli obdobju svojega razvoja neškodljivi ali škodljivi.

Nadalje, nekateri pisci uporabljajo besedo elementarij tudi kot sinonim za lupino in tako povzročajo še večjo zmedo. Beseda bi morala biti omejena na telo želja, ki mu je dodan nižji manas, najsi se ta manas osvobaja kamičnih prvin, da bi lahko bil vsrkan v svoj izvor, najsi je ločen od višjega Ega in zato na poti razgradnje.

Devachan

Med raznovrstnimi pojmi ezoterične filozofije so morda le redki, ki bi jih zahodni um težje dojel kot pojem devachana ali devasthana, območja dev ali dežele bogov*. Ena izmed glavnih težav izhaja iz ohlapne rabe besed utvara (iluzija), stanje sna in podobnih izrazov, ki dajejo devachanski za-vesti splošen občutek nerealnosti, ki je nato prežl celotno pojmovanje devachana. Ko vzhodnjaški mislec govori o sedanjem zemeljskem življenju kot o mayi, utvari ali snu, te fraze trden zahodnjak obravnava kot alegorične in domišljajske, saj, kaj pa bi lahko bilo manj utvarno, kot pa je ta svet kupovanja in prodajanja, zrezkov in steklenic piva. Ko pa se podobni izrazi uporabljajo za neko stanje onstran smrti, za stanje, ki je za njegovo religijo

* Naziv *sukhavati*, ki izhaja iz tibetanskega budizma in ki se včasih uporablja namesto naziva devachan, je po Schlagintweitu, “bivališče blaženih, v katerega se vzpnejo tisti, ki so zbrali mnoge zasluge z izražanjem kreposti”, in ki “predstavlja osvoboditev iz metempsihoze” (*Buddhism in Tibet*, str. 99.). Šola Prasanga pa uči, da višja pot vodi do nirvane, medtem ko nižja v sukhavati. Vendar pa Eitel imenuje sukhavati “nirvano običajnih ljudi, kjer svetniki uživajo eone fizične sreče, dokler se ne vrnejo v krog transmigracije” (*Sanskrit-Chinese Dictionary*). Pod nazivom *amitabha* pa Eitel trdi, da “ljudsko prepričanje” obravnava “raj zahodnjakov” kot “pristan dokončne odrešitve iz viharja transmigracije”. Ko to besedo uporabi eden izmed učiteljev ezoterične filozofije, predstavlja z njo višja devačanska stanja, iz katerih se duša vrača na zemljo.

meglenu in nerealno, z žalostjo ugotavlja, da je to osiromašeno vseh vsebinskih ugodij, ki so tako draga družinskemu človeku. Zato sprejme te besede le v najbolj dobesednem in pustem smislu ter govori o devachanu kot o utvari, v smislu, ki ga tej besedi pripisuje on sam. Zato bo dobro, da postavimo to vprašanje “utvarnosti” v pravo luč.

V globoko metafizičnem smislu je vse, kar je pogojeno, tudi utvarno. Vsi pojavi so dobesedno “videzi”, zunanje maske, za katerimi se manifestira edina realnost našega spremenljivega vesolja. Bolj ko je ta videz “materialen” in trden, dlje od realnosti se nahaja in bolj utvaren je. Le kaj je bolj nepristno od našega telesa, ki je samo na videz trdno, stabilno, vidno in otipljivo? Telo je nek skupek nenehno spreminjajočih se živih delcev, center privlačnosti, h kateremu nenehno valujejo množice drobnih nevednih teles, ki postanejo vidna le s svojo spojitvijo s tem centrom. S svojim odhodom pa zaradi svoje majhnosti zopet postajajo nevidna. Koliko manj utvaren je v primerjavi s tem stalno se spreminjajočim, a na videz stabilnim telesom, um, ki je sposoben izraziti potrebe telesa in jih predstaviti v njihovi pravi luči. Vendar je um stalno pogojen s čuti, in zavest, najbolj realna stvar v nas, je navajena na to, da obravnava samo sebe kot nekaj ne-realnega. Dejansko je svet mišljenja tisti, ki se nahaja bližje realnosti, medtem ko postajajo stvari s prevzemanjem vse bolj in bolj pojavnega značaja vse bolj utvarne.

Poleg tega je um v primerjavi s prehodnim fizičnim svetom tudi bolj trajen. Kajti “um” je le nerodno ime za živega misleca v nas, resnično in zavestno entiteto, notranjega človeka, “ki je bil, ki je in ki bo, in za katerega ura nikoli ne odbije”. Manj globoko, ko je ta notranji človek potopljen v materijo, manj nerealno je njegovo življenje. In ko sleče oblačila, ki si jih je nadel med inkarnacijo, svoje fizično, eterično in čutno telo, je bližje duši stvari kot je bil prej. In čeprav tančice utvare še vedno zastirajo njegov pogled, so te mnogo tanjše od tistih, ki so ga ovijale, dokler je bil zavrt v oblačilo iz mesa. Njegovo bolj svobodno in manj utvarno življenje je tisto brez telesa. Breztelesno stanje je primerjalno njegovo bolj normalno stanje. Iz tega

svojega normalnega stanja se za kratka obdobja potaplja v fizično življenje, da bi lahko pridobil izkušnje, ki so sicer nedosegljive, in obogatil svoje trajnejše stanje. Kot potapljač, ki se potaplja v globine oceana, da bi prišel do bisera, tako se mislec potaplja v globine oceana življenja, da bi poiskal biser izkušnje; vendar se tam ne zadrži dolgo, saj to ni njegov naravni element; povrne se v svoje ozračje in sleče ta težji element. Zato je pravilen izrek, ki pravi, da se pobegla duša vrača v svoje bivališče, kajti njeno bivališče je “dežela bogov”, tu na zemlji pa je le kot izgnanka in ujetnica. Ta pogled je zelo jasno izrazil nek mojster modrosti v razgovoru, ki ga je objavila H. P. Blavatsky pod naslovom *Life and Death* (Življenje in smrt):

“Vedanti, ki priznavajo dve vrsti zavestnega obstoja, zemeljskega in duhovnega, le slednjemu priznavajo nedvomno dejanskost. Ker je zemeljsko življenje, zaradi svoje spremenljivosti in kratkosti, le utvara naših čutov, je potrebno razmišljati o našem življenju v duhovnih področjih kot o dejanskosti, kajti tam živi naš neskončni, nespremenljivi in nesmrtni Jaz, *sutratma*, ki se ob vsaki novi inkarnaciji obleče v neko povsem drugačno osebnost, začasno in kratkotrajno. ... Pravo bistvo vsega tega, *to je*, duh, sila in materija, nima ne konca ne začetka. Oblika, ki jo prevzame ta trojna enota med svojimi inkarnacijami, to je, svojo zunanost, ni nič drugega kot čista utvara osebnostnih pojmovanj. To je razlog, zaradi katerega imenujemo posmrtno življenje edino realnost, tisto zemeljsko, ki vključuje osebnost, pa le domišljjsko” (*Lucifer*, 1892, Vol. XI., str. 62.).

Zakaj naj imenujemo realnost sen in budnost fantazijo?

To primerjavo sem nakazala zato, da bi olajšala vaše razumevanje. Z zornega kota vašega zemeljskega opažanja je to popolnoma točno.

Pazite na besede: “z zornega kota vašega zemeljskega opažanja”, kajti te so ključ za vse uporabljene fraze, ki obravnavajo devachan kot “utvaro”. Tam ni naše grobe fizične materije, omejitev, ki jih ta nalaga. Um je v svojem kraljestvu, kjer hotenje predstavlja ustvarjanje, kjer je mišljenje videnje. Zato je Mojster, ko so ga vprašali: “Ali ne bi bilo bolje, ko bi rekli, da smrt

ni nič drugega kot rojstvo v neko novo življenje, ali še bolje, nek povratek v večnost?” odgovoril:

“To je dejansko tako in ne morem se upreti takšnemu načinu predstavitve. A naši ustaljeni pogledi na materialno življenje z besedami “živeti” in “obstajati” niso uporabljivi za povsem subjektivno stanje po smrti. In če bi jih v naši filozofiji uporabljali brez natančne opredelitve njihovega pomena, bi se Vedanti takoj približali idejam, ki so v naših časih splošne za ameriške spiritiste, ki pridigajo o duhovih, ki se poročajo med seboj in s smrtniki. Tako kot med resničnimi kristjani - ne samo po imenu - je tudi med Vedanti življenje onstran groba dežela, kjer ni solza ne vzdihljajev, kjer ni porok in kjer pravičnost doseže svojo popolnost” (*The Path*, maj 1890.).

Med filozofi in učitelji daljnega vzhoda je bila vedno prisotna velika bojazen pred materializiranjem mentalnih in duhovnih pojmov. Njihov nenehen napor je bil vedno usmerjen v čim večje osvobajanje Misleca iz vezi materije, celo v času, ko je utelešen. Da bi odprli vratca kletke *božanske lastovke*, pa čeprav se bo ta še vedno morala za določen čas vrniti vanjo. Vedno so skušali “poduhoviti materijo”, medtem ko je bila na zahodu stalna težnja, da bi “materializirali duh”. Zato Indijec opisuje življenje osvobodjene duše z besedami, ki ga naredijo manj materialnega - utvara, sen, itd. - medtem ko ga Hebrejec skuša opisati z besedami, ki so značilne za materialno razkošje in zemeljski sijaj - poročne svečanosti, zlate ceste, prestoli in krone iz dragih kovin in kamnov. Zahodnjak sledi materializirajočim pojmom Židov in slika nebo, ki je le natančna kopija zemlje brez zemeljskega trpljenja. Ta pot nas pripelje do najbolj grobega od vseh pojmov, modernega Summerland in njegovih “duhov-ženinov”, “duhov-nevest” in “duhov-otrok”, ki obiskujejo šole in postajajo odrasli duhovi.

V *Notes on Devachan* (Opombe o devachanu) tisti, ki očitno ve, kaj piše, o prebivalcu Devachana pravi:

“*A priori* ideje o prostoru in času ne vladajo njegovim zaznavam, saj jih ustvarja in izničuje sočasno. Silovitost fizičnega obstoja narašča od otroštva

do cvetenja starosti in njegova energija se počasi zmanjšuje do smrti. Življenje v snu Devachana se odvija enako. Narava prebivalca v Devachanu ne zavaja bolj kot živega fizičnega človeka. Narava tam poskrbi za precej večjo blaženost in srečo kot tu, kjer so vsi pogoji in možnosti proti človeku. Poimenovanje obstoja v Devachanu s "snom", v kateremkoli drugem smislu kot le v konvencionalnem, pomeni to, da se za vedno odpovemo poznavanju Ezoteričnega Nauka, ki je edini varuh resnice" (*Op.cit.*).

"Sen" samo v tem smislu, da ne pripada tej grobi fizični ravni, da ne pripada fizičnemu svetu.

Poskušajmo si pridobiti nek splošen vpogled v življenje večnega romarja, notranjega Človeka, človeške duše, med njegovim ciklom inkarnacij. Pred svojim novim romanjem - kajti za sabo ima že mnoga romanja, med katerimi je pridobil moči, ki ga usposablja za to, da lahko opravi sedanje - je on duhovno bitje, bitje, ki je že zapustilo nedejavno stanje čistega duha in v preteklih izkušnjah v materiji razvilo razum, samo-zavestni um. Toda ta evolucija preko izkušnje je še vedno precej daleč od tega, da bi bila popolna, daleč od tega, da bi ga naredila za gospodarja nad materijo. Njegova nevednost je še vedno, ko pride v stik z grobo materijo, vzrok za to, da postane žrtev utvare in da še ni primeren za ustvarjalca vesolja, saj je predmet zavajajočih vizij, ki jih povzročča groba materija - kot otrok, ki si predstavlja, da je ves svet moder, če gleda nanj skozi modro steklo. Namen cikla inkarnacij je osvobajanje teh utvar, zato da bi takrat, ko je obdan z in ko deluje v tej grobi materiji, lahko ohranil jasno vizijo, ki je ne bi slepile utvare. Cikel inkarnacij je sestavljen iz dveh izmenjujočih si stanj: kratkega, ki ga imenujemo življenje na zemlji in med katerim je Bog-Romar potopljen v grobo materjo, in drugo, relativno dolgo, ki ga imenujemo življenje v devachanu, med katerim ga obdaja subtilna materija, še vedno utvarna, vendar mnogo manj od tiste na zemlji. Drugo stanje lahko svobodno imenujemo normalno stanje, saj je izredno dolgo v primerjavi s prekinitvami, ki jih preživi na zemlji. Relativno normalno tudi zato, ker je bližje njego-

vemu izvornemu božanskemu življenju, ker ni tako zaprt v materijo, ker ga ne zavajajo tako zelo njegove tako hitro menjajoče se vizije.

Počasi in postopno, preko ponavljajočih se izkušenj, groba materija izgublja svojo moč nad njim in postaja njegova sužnja in ne njegov tiran. V delni svobodi devachana presnavlja svoje zemeljske izkušnje, ki ga še vedno skoraj popolnoma obvladujejo - na začetku dejansko skoraj popolnoma obvladujejo, saj je devachansko življenje le prečiščeno nadaljevanje zemeljskega življenja - vendar se teh postopoma vse bolj in bolj osvobajajo, ko jih prepoznavajo za prehodne in zunanje, dokler se ni sposoben gibati po kateremkoli področju našega vesolja z neprekinjeno samo-zavestjo kot resničen Gospod Uma, osvobojeni in zmagoslavni Bog. Takšno je zmagoslavje božanske narave, ki se objavlja v mesu, podreditev vsake materialne oblike, ki postane ubogljiv instrument duha.

Učitelj je rekel: "Človekov duhovni Ego se giblje v večnosti, podoben nihalu med urami življenja in smrti. Če so te ure ali obdobja zemeljskega in posmrtnega življenja prekinjena v svojem nenehnem prehajanju enega v drugo, če imajo te prekinitve v večnosti, iz sna v budnost, med utvaro in realnostjo, svoj začetek in svoj konec, je tudi duhovni Romar sam večni. Zato so ure njegovega posmrtnega življenja, ko se brez tančic sooči z resnico in ko so oddaljena kratkotrajna slepila njegovega zemeljskega obstoja, sestavljene ali predstavljajo našo edino realnost. Navkljub svoji končnosti ponujajo te prekinitve Sutratmi, ki ob nenehnem izpopolnjevanju in brez omahovanja, četudi zelo počasi, sledi svoji poti, ki vodi do njene zadnje preobrazbe, ko končno doseže svoj cilj in postane Božansko Bitje, dvojno uslugo. Ne le da prispevajo k doseganju tega cilja, ampak ga Sutratma-Buddhi brez teh končnih prekinitiv sploh ne bi mogel nikoli doseči. Sutratma je igralec, njegove številne inkarnacije pa so njegove številne vloge. Predpostavljam, da vi ne bi tem vlogam in še manj njihovim oblačilom pridali naziva osebnost. Duša je prisiljena igrati kot igralec; med ciklom rojstev, vse do praga Paranirvane, sprejema različne vloge, ki so ji pogosto neprijetne. Vendar pa tako kot čebela zbira med iz vsake cvetlice in drugo pusti kot hrano

črvom, tako tudi naša duhovna individualnost, Sutratma, zbira iz vsake zemeljske osebnosti, v katero se mora obleči s silo Karme, le njeno zavest in nektar moralnih lastnosti, ki jih na koncu združi v eno samo, saj je takrat postala popolno bitje, Dhyan Chohan” (*Notes on Devachan* - Opombe o devachanu).

Zelo pomembno je v tej zvezi dejstvo, da je vsako devachansko stanje pogojeno z zemeljskim stanjem, ki se je odvijalo pred njim, in da lahko človek v devachanu presnovi le tisto vrsto izkušenj, ki jih je zbral na zemlji.

Neka nepomembna in nezanimiva osebnost ima tudi neko nepomembno in nezanimivo devachansko stanje (*Notes on Devachan* - Opombe o devachanu; v stanju devachana obstajajo raznovrstna stanja; *rupa loka* je neko nižje stanje, v katerem je duša še vedno obkrožena z oblikami; v *tribhuvani* pa je tem pobegnila.). Najsi je mož, oče, znanstvenik, patriot, umetnik, kristjan, budist, mora v devachanskem življenju obdelati učinke svojega zemeljskega življenja in ne more predelati in presnoviti večjega pridelka od tistega, ki ga je zbral. Žetev ne more biti večja od setve. Za setev je potrebno le malo časa, za rast semena pa so potrebni številni meseci in šele nato zraste v zrel sad. Od vrste semena je odvisna oblika sadeža, in na enak način tudi žito, požeto na polju *Aanroo*, ustreza naravi kratkega zemeljskega življenja.

“V Devachanu obstaja nenehno spreminjanje zanimanja, prav tako in še bolj kot med življenjem vsakega moškega ali ženske, ki se je celo življenje zanimal le za eno stvar, ne glede na to, katera stvar je to bila. Vendar s to razliko, da je za prebivalca v Devachanu to duhovno zanimanje vedno prijetno in napolnjuje njegovo življenje z veseljem. Življenje v Devachanu je v funkciji stremeljenj v zemeljskem življenju. Ni neko nedoločno podaljšanje nekega “posameznega trenutka”, ampak neskončno razvijanje raznovrstnih dogodkov, ki temeljijo na tem “posameznem trenutku” ali trenutkih. Sanje o ciljih postanejo realnost subjektivnega obstoja. ... Povračilo, ki ga Narava priskrbi ljudem, ki na široko in na sistematični način izražajo svojo dobrohotnost in ki niso osredotočili vse svoje naklonjenosti na enega samega posameznika ali poseben predmet, poskrbi, da ti hitreje preidejo preko

Kama in Rupa Loke v višja področja Tribhuvana, kjer je mišljenje prebivalcev usmerjeno v oblikovanje abstraktnih idej in obravnavo splošnih načel” (*Vishnu Purana*, Vol. 1., V.).

V devachan ne vstopi nič sprijenega, saj je groba materija, z vsemi svojimi svojstvi, ostala na zemlji in v kamaloki. Če pa je sejalec posejal le malo semen, bo devachanska žetev skromna, razvoj duše pa odložen, saj ne bo dobila dovolj hrane, s katero se hrani. Zemeljsko življenje, to polje setve, kraj, kjer se zbira izkušnja, je zatorej izredno pomembno. Le-to pogojuje, ureja, omejuje rast Duše. Proizvaja surovine, ki jih zbira in obdeluje duša v devachanskem stanju; kjer jih zliva, kuje, segreva v orožja, ki jih bo prinesla v svoje naslednje zemeljsko življenje.

Izkušena duša bo v devachanu skovala čudovit instrument za svoje naslednje življenje na zemlji. Neizkušena duša pa bo skovala revno orodje. Vendar pa bo v vsakem primeru to edini uporaben material, ki ga bo prinesla na zemljo. V devachanu duša tako-rečeno tehta in izbira svoje izkušnje; živi neko relativno svobodno življenje in počasi pridobiva moč presojanja zemeljskih izkušenj glede na njihovo resnično vrednost. Tu v celoti in do popolnosti obdela ter oblikuje objektivne realnosti iz idej, ki jih je na zemlji dojela le v zasnovi. Neko plemenito stremljenje je klica, ki jo duša v devachanu obdela v čudovito uresničitev ter jo ob svoji naslednji inkarnaciji prinese s seboj na zemljo kot mentalno podobo, ki se bo materializirala takrat, ko se bo pojavila priložnost in primerne okoliščine. Kajti področje uma je resnično področje ustvarjanja, zemlja pa je le področje materializacije pred-obstoječega mišljenja.

Duša je kot arhitekt, ki v tišini in globoki meditaciji obdeluje svoje načrte, ki jih nato prinese v zunanji svet, kjer bo ta zgradba zgrajena. Z znanjem, ki ga je pridobila v predhodnem življenju, Duša skicira svoje načrte za naslednje življenje, ko se bo povrnila na zemljo, da bi v objektivni materialni obliki zgradila svojo zgradbo, ki jo je zasnovala. Poglejmo si opis Logosa v njegovi ustvarjalni dejavnosti:

“Ko je Brahma na začetku Kalpe meditiral o kreaciji, se je pojavila kreacija polna nevednosti in teme. ... Ko je Brahma videl njene pomanjkljivosti, je začel ustvarjati novo. In medtem, ko je meditiral, se je kreacija objavila. ... Ko je ugotovil, da je tudi ta kreacija nepopolna, je Brahma meditiral dalje. Tako se je pojavila tretja kreacija, bogata z lastnostmi dobrote” (*Notes on Devachan* - Opombe o devachanu).

Objektivna manifestacija sledi mentalni meditaciji; najprej ideja, potem oblika. Zato bomo spoznali, da je trditev, ki je prevladuje pri mnogih teozofih, in sicer, da predstavlja devachan le izgubo časa, ena izmed utvar grobe materije, ki jih zaslepljuje, in da njihova nepotrpežljivost glede devachana izhaja iz utvare, da je le soočanje z grobo materijo edina realna dejavnost. Dejansko izhaja vsako učinkovito delovanje iz globoke meditacije in le iz tišine prihaja kreativna beseda.

Delovanje na tej ravni bi bilo manj slabotno in neučinkovito, če bi bilo cvet, ki je zrasel iz globoke meditacije in če bi utelešena duša, ko med zemeljskim življenjem zapušča telo, bolj pogosto vstopala v devachan. Na ta način bi bilo veliko manj nepremišljenih dejanj in izgube časa. Devachan je stanje zavesti, zavesti duše, ki je začasno ušla iz mreže grobe materije. In vanj lahko v vsakem trenutku vstopi tisti, ki zna odtegniti svojo dušo čutom, tako kot to naredi želva, ko se stisne v svoj oklep. Ko nam to uspe, postane naše delovanje hitro, neposredno, namensko, tako da je za meditacijo “zapravljen” čas več kot nagrajen s pravo smerjo in močjo delovanja, ki ga proizvede um.

Devachan je, kot smo rekli, področje uma, je domovina bogov ali duš. V omenjenih *Notes on Devachan* (Opombe o devachanu) lahko beremo:

“Obstaja dvoje polj kavzalne manifestacije: objektivno in subjektivno. Najbolj surove energije poiščejo svoj izraz v novi osebnosti vsake nove inkarnacije razvijajoče se individualnosti. Moralne in duhovne dejavnosti se izražajo v delovanju v področju Devachana.”

Ker so moralne in duhovne dejavnosti najbolj pomembne in ker je od razvoja le-teh odvisen razvoj resničnega Človeka in ker je izpolnitev “namena kreacije osvoboditev duše”, lahko začnemo dojemati velik pomen devchanskega stanja.

Devachani - prebivalci devachana

Ko trojica sleče svoje oblačilo želja, prestopi prag devachana in postane devachani. Spoznali smo, da se, preden zapusti zemeljsko področje, znajde v nekem stanju miru in sna, v “drugi smrti” ali “pred-devachanski ne-zavesti”, ki ga imenujemo tudi obdobje “nosečnosti”, ker se odvija pred rojstvom Ega v devachansko življenje. Če nanj gledamo s področja zemlje, potem je ta prehod smrt, medtem ko je to z zornega kota devachana rojstvo. V *Notes on Devachan* (Opombe o devachanu) beremo:

“Tako kot v tem zemeljskem življenju, tudi v Devachanu Ego doživlja prvi utrip psihičnega življenja, dosega zrelost in postopno izgublja moči, ki prehajajo v pol-zavest in mirovanje ter nato v popolno pozabo, čemur sledi - ne smrt, ampak rojstvo, rojstvo v neki drugi osebnosti in ponovno prevzemanje delovanja, ki vsak dan poraja nek nov niz vzrokov, ki bodo morali biti obdelani v nekem drugem devachanskem obdobju, torej, v nekem drugem fizičnem rojstvu, kot tudi v neki novi osebnosti. Karma je tista, ki določa to, kar bo v vsakem primeru življenje v Devachanu in na zemlji. Ta težavni cikel ponovnih rojstev mora nenehno teči vse dotlej, dokler bitje ne doseže konca sedmega Obhoda, razen če vmes ne doseže modrosti Arhata in nato tiste Bude ter se tako osvobodi enega ali dveh Obhodov”.

Ko se devachanska entiteta rodi v tem novem področju, se povzpne nad možnost, da bi bila priklicana na zemljo. Utelešena duša se k njej lahko dvigne, vendar pa se nje ne da priklicati v naš svet. V tej zvezi je nek učitelj zelo odločno povedal naslednje:

“Med Sukhavati in “področjem dvoma” obstajajo raznovrstna duhovna stanja, vendar ... takoj, ko Ego preide Kamaloko in prestopi “Zlati Most”, ki vodi do “Sedmih Zlatih Gora”, ne more več imeti stikov z lahkomiselnimi mediji. Iz Rupa Loke, in še manj iz Arupa Loke, se še nikoli ni vrnil noben Ernest ali Ivan, da bi se veselo pogovarjal z ljudmi.”

Poleg tega v *Notes on Devachan* (Opombe o devachanu) beremo:

“Seveda ob ponovnem rojstvu (v Devachanu) novi Ego določen čas (sorazmerno s svojim zemeljskim življenjem) ohranja popoln spomin “o svojem življenju na zemlji”; vendar pa se iz Devachana nikoli ne more vrniti na zemljo, razen ob novi reinkarnaciji.”

O devachaniju na splošno govorimo kot o nesmrtni trojici, Atma-Buddhi-Manas, vendar pa je dobro, da imamo stalno v mislih, da:

“Atman ni individualna lastnina posameznega človeka, ampak je Božanska Esenca, ki nima ne telesa ne oblike, ki je neizmerljiva, nevidna in nedeljiva, ki ne obstaja, pa kljub temu je, kakor pravijo budisti o Nirvani. Ta le zatemni smrtno; to, kar prodre vanj in prepoji celotno telo, so le njegovi vse-pri-sotni žarki ali svetloba, ki žarči preko Buddhija, njegovega nosilca in neposrednega izliva” (*The Key to Theosophy - Ključ k Teozofiji*, slov. izd., str. 95).

Devachani je združeni buddhi in manas, ki ju osvetli atma. Ko smo preučevali sedem principov, smo videli, da je med zemeljskim življenjem manas dvojen in da se nižji manas med obdobjem v kamaloki očisti vseh čutnih prvin. S tem očiščenjem žarka nosi s seboj v devachan le čiste in plemenite izkušnje zemeljskega življenja ter tako ohrani preteklo osebnost kot izrazito značilnost devachanija. In to tako-imenovano podaljšanje “osebnostnega Ega” predstavlja utvaro devachanija.

Če bi bila manasična entiteta osvobojena kakršnekoli utvare, bi videla katerikoli drugi Ego kot svojo bratsko dušo in bi s pogledom v svojo preteklost prepoznala vse odnose, ki so jo povezovali z drugimi v mnogih življenjih; kot igralec, ki se spominja različnih vlog, ki jih je odigral skupaj z drugimi igralci, in bi obravnaval vsakega brata-igralca kot človeka in ne kot vlogo, ki jo je le-ta odigral kot njegov oče, sin, njegov sodnik, morilec, gospodar ali prijatelj.

Globlji človeški odnos bi bratskim igralcem onemogočal istovetenje z vlogami, tako da izpopolnjenih duhovnih Egojev, ki bi prepoznali svojo globoko povezanost in popolno bratstvo, ne bi več zavajale pasti zemeljskih odnosov. Vendar pa se devachani, vsaj na nižjih stopnjah, še vedno nahaja znotraj osebnošnih omejitev svojega preteklega zemeljskega življenja in vezan na sorodstvene vezi te posebne inkarnacije. Njegov paradiz je nastanjen s tistimi, ki jih je "ljubil z najglobljo nesmrtno ljubeznijo, s tistim svetim čutenjem, ki edino preživi". Tako je, kot smo rekli zgoraj, očiščen osebnošni Ego vidna poteza Devachanija. Ponovno si oglejmo citat iz *Notes on Devachan* (Opombe o devachanu):

"Kdo gre v Devachan? Osebnošni Ego, seveda; vendar blažen, očiščen, svet. Vsak Ego, kombinacija šestega in sedmega principa (šesti in sedmi po najbolj starem poimenovanju, peti in šesti po najnovjšem, torej, Manas in Buddhi), ki se po obdobju ne-zavestne nosečnosti ponovno rodi v Devachanu, je nujno nedolžen in čist kot novorojenec. Samo dejstvo njegovega ponovnega rojstva kaže prav na prevladovanje dobrega nad zlim v njegovi stari osebnosti. Ker se Karma (zla) začasno umakne, da bi mu nato sledila v njegovo bodočo reinkarnacijo, nosi s seboj v Devachan le Karmo svojih dobrih dejanj, besed in misli. "Slabo" je za nas - kar je bilo že večkrat povedano - zelo relativen pojem in Zakon Povračila je edini zakon, ki se nikoli ne zmoti. Zato gredo v Devachan vsi tisti, ki se niso potopili v blato zverinstva in greha brez odrešitve. Pozneje bodo sicer morali svoje grehe, namerne in nenamerne, odplačati, vendar pa so sedaj nagrajeni in zbirajo učinke vzrokov, ki so jih povzročili."

Morda kdo čuti odpor do ideje, da vezi, ki jih je oblikoval v enem življenju na zemlji, ne morejo biti trajne v večnosti. Zato pogledjmo v miru na to vprašanje. Ko mati prvič stisne otroka v svoje naročje, se zdi ta odnos popoln. In če bi otrok umrl, bi mati gojila gorečo željo, da bi se ji povrnil. Vendar se z razvojem življenja v mladost in starost odnosi spreminjajo. Zaščitniška materina ljubezen in naklonjena ubogljivost otroka se spremenita v ljubezen drugačne narave, v prijateljstvo in tovarištvo, ki ju spomini na preteklost vzdignejo nad običajno prijateljstvo. Pozneje, ko se mati postara in sin doseže cvet zrelosti, se njuna položaja obrneta, in sedaj je sin tisti, ki ščiti mater, ki je odvisna od njegove pomoči.

Ali bi bili ti odnosi morda bolj popolni, če bi se prekinili v otroštvu, s tisto edino vezjo, ali pa so morda bolj bogati in srečni, zaradi mnogih niti, ki so se dodatno spletele? Tako je tudi z Egoji; v mnogih življenjih lahko imajo številne medsebojne odnose, in končno se lahko, kot tesno povezani bratje v loži, ozrejo na pretekla življenja in opazujejo zemeljska življenja, ko so bili v vseh mogočih možnih odnosih, ki so značilni za človeška bitja, vse dokler vez ni bila prepletena z vsemi nitmi ljubezni in dolžnosti. "Končno", pravim jaz; vendar pa beseda velja le za ta cikel, kajti noben človeški um ne more poznati tistega, kar je onstran, tega, kar je v zvezi s širšim in vse manj ločenim življenjem.

Zdi se mi, da ta raznovrstnost izkušenj ponuja bolj trdno vez in ne slabotnejšo. Bilo bi precej bedno in revno, če bi vsa neštevilna leta drugega poznali le preko enega samega drobnega vidika mnogo-stranskega človeštva. Tisočletno poznavanje neke osebe preko enega samega značaja bi bilo zame predolgo obdobje, zato bi ga raje spoznala še preko kakšnega novega vidika njegove narave. Toda tisti, ki bežijo pred takšnim pogledom, naj se ne žalostijo, saj bodo lahko uživali prisotnost svojih ljubljenih preko tistega osebnostnega vidika, ki so ga poznali med to inkarnacijo, katere se zavedajo, toliko časa, dokler obstaja želja po tej prisotnosti.

Le naj si ne želijo vsiljevati svoje oblike blaženosti drugim ali vztrajati pri tem, da bi bila ta vrsta sreče, ki se jim na tej stopnji zdi edina zaželena in

zadovoljiva, postala nek stereotip za celo večnost, za vse milijone let, ki so pred nami. Narava v devachanu vsakemu ponudi zadovoljitev vseh čistih želja in manas v njem izvaja tisto svojo sposobnost svoje vrojene božanskosti, ki “ne želi nikoli ničesar zaman”. Ali ni to dovolj?

Pustimo ob strani kakršnokoli razpravo o tem, kaj bi lahko bila za nas “sreča” v neki, za milijone let oddaljeni bodočnosti, še posebej zato, ker sedaj nismo sposobni opredeliti njenih značilnosti bolj kot nek otrok, ki se igra s svojimi igračami in ne ve kakšna bodo njegova veselja in interesi v zrelosti. Razumeti moramo, da je v skladu z učenji ezoterične filozofije devachani obdan z vsem tistim, kar je na zemlji ljubil s čistim čustvom. Ker do združitve prihaja na ravni Ega in ne na fizični ravni, je osvobojen vsega trpljenja, ki bi bilo neizogibno, če bi bil devachani zavestno prisoten na fizični ravni, z vsemi njenimi utvarnimi in prehodnimi radostmi in bolečinami. V tej višji zavesti je obdan s svojimi ljubljenimi in ga ne preganja vedenje o trpljenju, ki ga ti preživljajo v nižji zavesti, ujeti v meso. Z ortodoksnega krščanskega vidika je smrt ločitev, “duhovi umrlih” pa čakajo na združitev z ljubljenimi vse dotlej, dokler ti ne vstopijo skozi ista vrata smrti, ali - kakor pravijo nekateri - dokler ne nastopi sodni dan.

Ezoterična filozofija pa v nasprotju s tem uči, da se smrt ne more dotakniti višje zavesti človeka, ampak da lahko loči le nižja telesa tistih, ki se med seboj ljubijo. Človek, ki živi na zemlji, oslepljen od materije, čuti ločitev od tistih, ki so prešli na drugo stran, devachani, pravi H. P. Blavatsky, pa je povsem prepričan, da “ne obstaja nobena takšna stvar kot smrt”, saj pusti za sabo le tista telesa, “nad katerimi ima smrt moč”. Zato so za njegove manj zaslepljene oči ljubljena bitja še vedno tu, saj je ločitvena tančica materije odstranjena.

“Oglejmo si preprost primer: Mati umre in zapusti nemočne otroke, ki jih ljubi, same, in morda tudi ljubljene soproga. Mi pravimo, da je njen “duh” ali Ego - to je tista individualnost, ki jo v devachanskem obdobju ves čas navdajajo najbolj plemenita čustva, ki jih je imela njena minula osebnost, to je, ljubezen do otrok, sočutje s trpečimi in podobno - zdaj povsem ločen

od “doline solza”, saj je njegova radost mogoča ravno zaradi te srečne nevednosti in pozabljenja vseh bolečin, ki jih je pustil za sabo ... saj se bo posmrtna duhovna zavest matere njej prikazovala kot življenje s svojimi otroki in vsemi drugimi, ki jih je imela rada; da v njej ne bo manjkalo ničesar, da bi njeno razteleseno stanje ne bilo stanje popolne in najvišje sreče” (*The Key to Theosophy* - Ključ k Teozofiji, slov. izd., str. 135.).

In nadalje: “... Za navadnega smrtnika pa je sreča v Devachanu popolna. Pomeni popolno pozabljenje vsega, kar je med minulo inkarnacijo povzročalo bolečino in skrbi, celo pozabljenje, da bolečine in gorje obstajajo. Ego preživi vmesni čas med dvema inkarnacijama obdan z vsem, za kar si je nekdanj zaman prizadeval, in v družbi vseh, ki jih je na zemlji imel rad. Izpolnijo se mu vsa hrepenenja. In tako preživi nekaj stoletij neskaljene sreče, kar je nagrada za njegovo trpljenje med zemeljskim življenjem. Skratka, koplje se v morju nepretrgane radosti, ki jo zmotijo le radostni dogodki še višje stopnje.” (*Ibid.*, str.137.)

Ko zajamemo širše mišljenje, ki ga zahteva ezoterična filozofija, se pred našimi očmi odvijte bolj navdušujoče obzorje trajne ljubezni in zveze med posameznimi Egoji, kot nam ga je ponudilo bolj omejeno verovanje ekso-teričnega krščanstva. “Matere ljubijo svoje otroke z nesmrtno ljubeznijo” pravi H. P. Blavatsky, in razlog za to nesmrtnost v ljubezni bomo z lahkoto dojel takrat, ko bomo razumeli, da so Egoji tisti, ki igrajo mnoge vloge v drami življenja, da je izkušnja vsake posamezne vloge vtisnjena v spomin duše in da med dušami ni ločitve, čeprav se med inkarnacijami morda ne zavedajo njene polnosti in lepote.

“Skupaj smo s tistimi, ki smo jih izgubili v materialni obliki, in mnogo, mnogo bližje kot tedaj, ko so bili živi. To pa ni fantazija Ega v devachanu, kot mislijo nekateri, ampak je resnica. Kajti čista božanska ljubezen ni le cvet človeškega srca, ampak ima svoje korenine v večnosti. Duhovna, sveta ljubezen je nesmrtna, in karma pripelje prej ali slej tiste, ki so gojili tako duhovno ljubezen, da se inkarnirajo v skupini iste družine” (*Ibid.*, str.137, 138.).

Ljubezen “ima svoje korenine v večnosti” in tisti, do katerih nas na zemlji veže močno čustvo, so Egoji, ki smo jih ljubili v preteklih zemeljskih življenjih in s katerimi smo bili skupaj v devachanu. Ko se vrnemo na zemljo, nas te trdne vezi ljubezni znova povežejo in okrepijo moč in lepoto zveze. To se nadaljuje vse dotlej, dokler niso bile preživete vse utvare in ko si močni ter popolni Egoji eden ob drugem izmenjujejo izkušnje svoje skoraj brezmejne preteklosti.

Povratak na zemljo

Sčasoma se vzroki, ki so pripeljali Ego v Devachan izčrpajo. Zbrane izkušnje so se presnovile in duša začinja ponovno čutiti žejo po čutnem materialnem življenju, ki jo je mogoče potešiti le na fizični ravni. Višja, ko je bila stopnja dosežene duhovnosti, bolj ko je bilo čisto in vzvišeno preteklo zemeljsko življenje, daljše je bivanje v devachanu, svetu duhovnih, čistih in vzvišenih učinkov. (Tu ne upoštevam posebnih pogojev, ki so značilni za tiste, ki pospešujejo svojo evolucijo in so vstopili na pot, ki vodi do stopnje Adepta v veliko manjšem številu življenj.) “Povprečno obdobje (v devachanu) je od deset do petnajst stoletij” pravi H. P. Blavatsky. Cikel petnajstih stoletij je zgodovina najbolj potrdila.

Toda v sedanjem času je to obdobje precej krajše zaradi večje privlačnosti, ki jo imajo za človekovo srce fizični predmeti. Povedati moramo tudi, da “povprečno obdobje” ni tisto, ki bi ga v devachanu prebil katerikoli posameznik. Če neka oseba prebije v njem 1000 let, druga pa 50, je “povprečje” 525. Devachansko obdobje je daljše ali krajše, odvisno od tipa življenja, ki se je izteklo pred njim: večja, ko je bila duhovna, intelektualna in čustvena dejavnost visoke ravni, daljše bo pobiranje žetve; večja ko je bila dejavnost,

namenjena sebičnemu pridobivanju na zemlji, krajše bo devachansko obdobje.

Ko se ne glede na dolžino časa izkušnje presnovijo, je Ego pripravljen na povratek. S seboj bo prinesel večjo izkušnjo in dodatni dobiček, ki ga je morda pridobil v devachanu na polju abstraktnih idej; kajti, ko se nahajamo v devachanu "lahko na določen način pridobimo večje znanje; to je, dodatno razvijemo katero koli zmožnost, ki smo si jo želeli in si zanjo prizadevali med življenjem, če je le v zvezi z abstraktnimi in idealnimi stvarmi, kot so glasba, slikanje, poezija, itd." (*Ibid.*)

Toda, ko Ego stopa preko praga devachana (umre v devachanu, da bi se ponovno rodil na zemlji) naleti v "ozračju zemeljske ravni" na semena zla, ki jih je posadil v svojem preteklem življenju. Med devachanskim počitkom je bil osvobojen vsake bolečine, vsake žalosti, vendar pa ga zlo, ki ga je povzročil v svoji preteklosti, čaka v stanju odložene oživitve in ne smrti. Tako kot seme, ki smo ga posejali jeseni, spi pod površino zemlje in čaka na pomlad in prvi dež, ki ga bo zmehčal, in sonce, ki ga bo segrelo, da se bo razvil kot zarodek, tako tudi klice zla med počitkom duše v devachanu spijo in poženejo svoje korenine v novo osebnost, ko se ta začneja oblikovati za vračajočega se človeka.

Ego mora prevzeti breme svoje preteklosti. In te klice ali semena, žetev preteklega življenja, so *skandhe*, če si sposodimo izraz naših bratov budistov. Te so sestavljene iz materialnih lastnosti, občutkov, abstraktnih idej, teženj uma in umskih moči. Njihovo bistvo je Ego ponesel s seboj v devachan, medtem ko je njih grobi, nizek in zloben del ostal v omenjenem stanju odložene oživitve. Ego jih zopet prevzame, ko se obrne navzven, proti zemeljskemu življenju, da bi zgradil novega "človeka iz mesa", v katerem bo prebival resnični človek.

Na ta način se nadaljuje cikel rojstev in smrti, kroženje *kolesa življenja*, pot *cikla nujnosti*, dokler delo ni zaključeno in ni končana izgradnja popolnega Človeka.

Nirvana

“Nirvana” predstavlja za celoten cikel reinkarnacij to, kar predstavlja devachan za vsako zemeljsko življenje. Vendar pa bi bila koli razprava o tem vzvišenem stanju neprimerna. Omenjamo jo le zato, da dopolnimo podobo o obdobju “po” smrti, saj nobena človeška beseda, omejena na ozke vezi nižje zavesti, ne more pojasniti, kaj je Nirvana, in lahko pri poskusu opisa poda le izkrivljeno podobo. Lahko rečemo le to, da ni “izničenje”, ni uničenje zavesti. G. A. P. Sinnett je na kratko in učinkovito izpostavil absurdnost mnogih idej, ki jih ima o nirvani zahod. Potem, ko je govoril o absolutni zavesti, nadaljuje:

“Uporabimo lahko zelo intelektualne izraze, vendar pa za noben običajen um, ki mu vladajo fizični možgani in možganski razum, ne morejo imeti živ pomen. Vse, kar lahko prenese neka beseda, je le to, da je Nirvana neko vzvišeno stanje zavestnega počitka v vseprisotnosti. Bilo bi smešno, da bi se po vsem tem, kar smo že rekli, povrnili k različnim razpravam, ki so jih preučevalci Ezoteričnega Buddhizma opravili in objavili o tem, ali Nirvana pomeni izničenje ali ne. Zemeljske podobnosti niso dovolj, da bi lahko izrazili čutenje, s katerim učenjaki Ezoterične Znanosti obravnavajo takšno vprašanje. Ali kazen zakona pomeni najvišjo čast za plemstvo? Ali je

mogoče lesena kuhalnica zaščitni znak najbolj bleščeče premoči učenja? Takšna vprašanja lahko le slabotno simbolizirajo nenavadnost vprašanja, ali buddhizem obravnava Nirvano kot izničenje” (*Esoteric Buddhism – Ezoterični budizem*, str. 197.).

Iz *Tajnega Nauka* se lahko poučimo, da se nirvani vrača h kozmični dejavnosti v novem ciklu manifestacij, in da:

“Nit žarčenja, ki je nesmrtna, se razgradi le v Nirvani, in se povrne iz nje, v svoji popolnosti, na dan, ko Veliki Zakon pozove vse stvari k delovanju”. (Citat iz *Tajnega Nauka*. Študent bi naredil prav, če bi za dobro razumeva. nje vprašanja prebral *Notes on Nirvana – Opombe o nirvani*, G. R. S. Meada v *Luciferju*, marec, april, maj 1893.)

Komunikacije med zemljo in drugimi področji

Sedaj smo sposobni razlikovati med raznovrstnimi možnimi komunikacijami med tistimi, ki jih neumno ločujemo na “mrtve” in “žive”, kot da bi bilo telo človek, ali da bi človek lahko umrl. “Komunikacije med utelešenimi in raztelesenimi” bi bilo veliko bolj primerno izražanje.

Najprej opustimo besedo “duh”, ker je neprimerna: duh ne komunicira z duhom na noben način, ki bi ga mi lahko dojeli. Ta najvišji princip še ni objavljen v mesu in ostaja skriti izvir vsega, večna energija, eden izmed polov bitja v manifestaciji. Ta beseda se ohlapno uporablja za oznako vzvišenih inteligenc, ki živijo in se gibljejo onstran kakršnegakoli stanja materije, ki si ga mi lahko predstavljamo. Za sedaj je čisti duh za nas enako nedojemljiv kot čista materija. In ker imamo pri obravnavi možnih “komunikacij” kot sprejemnike povprečna človeška bitja, lahko zato povsem izključimo besedo “duh” in se s tem znebimo vsake dvoumnosti. Vendar pa se pri citiranju ta beseda pogosto pojavlja, zato zaradi spoštovanja do te navade, in samo v takšnem primeru, ta beseda predstavlja Ego.

Če upoštevamo stanja, ki jih po “smrti”, ali ko je slekel telo, prehodi živi človek, potem je precej lahko razvrstiti komunikacije, ki jih mogoče vzpostaviti, ali pa pojavljanja, ki jih je mogoče videti.

1. *Ko si je Duša slekla gosto telo, ostane oblečena v eterični dvojnik.* To traja le kratko obdobje, med katerim se lahko raztelesena duša prikaže v tej eterični obleki.

“Med zelo kratkim obdobjem po smrti, ko utelešeni principi ostajajo znotraj področja zemeljske privlačnosti, se v posebnih in ugodnih pogojih duh lahko pojavi” (*Theosophist*, september 1882, str. 310.).

Med tem kratkim obdobjem in bivanjem v tej obliki pa ne komunicira. Ti “duhovi” so tihi, sanjavi, podobni mesečnikom in dejansko niso nič drugega kot astralni mesečniki. Na vprašanja ne odgovarjajo, vendar pa so sposobni izraziti eno samo misel, kot bolečino, strah, o nezgodi, o umoru in podobno. Opisana pojavljanja so zgolj misel umirajočega, ki v astralnem svetu prevzame neko obliko in ki jo volja umirajoče osebe ponese do določene osebe, s katero bi si umirajoči goreče želel komunicirati. Takšno misel včasih imenujemo *mayavi rupa* ali *utvarna oblika*, ki “Pogosto lahko postane objektivna, kot v primerih pojavljanj po smrti; a, če ni projicirana pri polni zavesti (najsi latentni ali potencialni) umirajočih možganov ali kot posledica silovitosti želje, da bi umirajoči nekoga videl ali se pred njim pojavil, bo pojavljanje preprosto samodejno. Ne bo posledica nobene privlačnosti ali kakršnegakoli hotenega dejanja, nič bolj kot ni odsev podobe neke osebe, ki se je nezavedno sprehodila mimo ogledala, posledica želje te osebe” (*Ibid.*).

Ko duša, potem ko je slekla gosto telo, zapusti tudi eterični dvojnik, se ta, zapuščen kot neko truplo, lahko ponovno obudi v neko “umetno življenje”. Vendar pa na srečo metodo takšne ponovne obuditve poznajo le redki.

2. *Ko se duša nahaja v kamaloki je to obdobje različno dolgo.* Duša je oblečena v astralno telo, predzadnjega od svojih prehodnih oblačil. V tem stanju lahko uporablja fizična telesa medijev in si tako zavestno priskrbi instru-

ment, preko katerega lahko deluje v svetu, ki ga je zapustila, in komunicira s tistimi, ki še vedno živijo v fizičnem telesu. Na ta način lahko podaja informacije o dejstvih iz zemeljskega življenja, ki ga je pravkar zaključila, dejstvih, ki so znana le njej ali pa še kakšni drugi osebi. Takšna komunikacija je mogoča med celotnim obdobjem prebivanja v zemeljskem ozračju. Škodo in nevarnosti podobnih komunikacij smo že opisali; vendar pa to ni slučaj, če je nižji manas povezan z božansko trojico in zato na poti v devachan, ampak takrat, ko se od nje loči in se nahaja na poti razgradnje.

3. Medtem ko se duša nahaja v devachanu, lahko z njo naveže določen odnos utelešena duša, ki se je sposobna dvigniti na njeno področje. Kot smo videli, so za devachanija ljubljene osebe prisotne v njegovi zavesti in v popolni komunikaciji, saj so Egoji v medsebojnem odnosu, četudi je ena oseba utelešena, druga pa ne. Vendar pa višja zavest utelešene osebe le redko vpliva na njene možgane.

Dejansko je vse, kar na fizični ravni vemo o našem prijatelju, dokler sta obe osebi utelešeni, zgolj mentalna podoba, ki jo povzroči vtis, ki ga prijatelj naredi na nas. To je za našo zavest naš prijatelj, katerega objektivnosti ne primanjkuje nič. Podobna podoba je prisotna tudi v zavesti devachanija in katere objektivnosti prav tako nič ne primanjkuje. Zato je prijatelj na mentalni ravni viden opazovalcu na mentalni ravni ravno tako kot je na fizični ravni prijatelj viden opazovalcu na zemlji. Kolikšen del prijatelja pa, če tako rečemo, oživlja svojo podobo, pa je odvisno od stopnje njegove lastne evolucije. Tako bo neka visoko razvita oseba sposobna bolj polne komunikacije z nekim devachanijem kot neka nerazvita. Ko je telo v spanju, je komunikacija lažja kot takrat, ko je budno, in mnoge "žive" sanje o tistih, ki so na drugi strani smrti, so resnični pogovori z njim, najsi v kamaloki ali v devachanu.

"In ljubezen preko groba, čeprav se vam morda zdi samo iluzija, ima magično, božansko moč, ki deluje na žive. Materin Ego vidi v Devachanu v domišljiji svoje otroke pri sebi; živijo srečno in vse se ji zdi tako resnično, kot da bi bilo na zemlji. Ljubezen, ki jo čuti zdaj, bodo čutili njeni živi otroci.

Pokazala se jim bo v sanjah in pogosto v različnih dogodkih - božja roka jih bo varovala, ušli bodo nesrečam, kajti ljubezen je močan ščit, in čas in kraj ji ne postavljata meja. Kar smo povedali za mater v devachanu, velja tudi za druge odnose in naklonjenosti, razen čisto sebičnih in materialnih” (*The Key to Theosophy* - Ključ k Teozofiji, slov. izd., str. 138.).

Če se spomnimo, da neka misel postane dejavna entiteta, ki je sposobna delovati v dobro ali v zlo, bomo z lahkoto sprevideli, kako lahko utelešene Duše pošljejo ljubljenim osebam pomoč in zaščito. Tako lahko Devachani, ko misli na svoje drage, pošlje misli pomoči in zaščite, ki delujejo kot resnični angeli varuhi ljubljenih oseb na zemlji. To pa je nekaj povsem nekaj drugega kot to, da se “duh” neke matere, vrača na zemljo, da bi bil skoraj nemočen opazovalec bolečin svojih otrok.

Utelešena duša lahko včasih zbeži iz svojega zapora iz mesa in stopi v odnos z devachanijem. Tako H. P. Blavatsky piše:

“Vsakokrat, ko slišimo trditi, da se je nekaj let po smrti neke osebe vrnil njen duh, da bi “blodil po zemlji” in svetoval tistim, ki jih je ljubil, je to vedno subjektivna vizija v snu ali transu. In v takšnem primeru je vedno Duša živega vidca tista, ki jo pritegne razteleseni duh, ne pa slednji, ki bi se vrnil in blodil po naših področjih” (*Ibid.*).

Ko je občutljivi človek ali medij čiste in vzvišene narave, je ta vzpon osvobojenega Ega proti devachaniju možen, in občutljivi človek ima vtis, da je prišel preminuli Ego nazaj k njemu. devachani je ovit v svojo srečno “utvaro” in “Duše ali astralni Egoji čistih in ljubečih občutljivih ljudi, ki delujejo v okviru iste utvare, mislijo, da so se njihovi ljubljeni spustili na zemljo, vendar pa so njihovi duhovi tisti, ki so se vzpeli k ljubljenim v Devachan” (*Theosophist*, september 1881.).

To privlačnost lahko izraža umrla duša tako iz kamaloke kot iz devachana. “Duh” ali duhovni Ego se ne more spustiti k mediju, lahko pa k sebi pritegne njegov duh. To pa lahko naredi le med dvema obdobjema - pred in po svojem “obdobju nosečnosti”. To je tisto obdobje med fizično smrtjo in po-

topitvijo duhovnega Ega v stanje, ki je v Ezoteričnem Nauku Arhata znano kot “Bar-do” in ki smo ga prevedli kot “obdobje nosečnosti”. Po pričevanju Adeptov lahko traja od nekaj dni pa do nekaj let. Drugo obdobje traja tako dolgo, dokler zasluge starega (osebnostnega) Ega ne omogočijo, da postane vreden sadov in povračila v svojem novem stanju prerojenega Ega. Začne se takrat, ko je zaključeno obdobje nosečnosti in ko se novi duhovni Ego ponovno rodi kot Feniks iz svojega pepela, iz starega Ega. Kraj, kjer prebivajo slednji, buddhistični okultisti s severa imenujejo Devachan” (*Notes on Devachan* – Opombe o devachanu, *Path*, junij 1890, str. 80.).

Tako lahko tudi utelešeni principi čistih občutljivih ljudi stopijo v stik z raztelesenimi dušami, čeprav tako pridobljene informacije niso verodostojne, deloma zaradi težav pri prenosu prejetih vtisov na fizične možgane in deloma zaradi težav pri opazovanju, kadar videc ni izurjen.

“Ego čistega medija je lahko pritegnjen in se lahko za trenutek poveže v magnetni stik z nekim dejanskim raztelesenim duhom, medtem ko lahko duša nekega nečistega medija komunicira le z Astralno Dušo ali Lupino preminulega. Prvi primer ponazarja tiste redke pojave neposrednega zapisovanja in sporočil, ki prihajajo iz višjega razreda raztelesenih inteligenc” (*Theosophist*, september 1882.).

Vendar pa vlada pri takšnih sporočilih kar precejšnja zmeda, ne le zaradi že omenjenih vzrokov, ampak tudi zato, ker je “celo najboljši in najbolj čist občutljivi človek v najboljšem primeru le v stiku z neko posebno duhovno entiteto in lahko ve, vidi in čuti le to, kar ve, vidi in čuti ta posebna entiteta” (*Ibid.*).

Zaradi tega je ob posploševanju prisotna precejšnja možnost za napako, kajti vsak devachani živi v svojem lastnem paradizu, od koder ni mogoče “oprezati na zemljo”.

Prav tako ne obstaja nobena zavestna komunikacija z letečimi Dušami, ki bi se nekako želele podučiti, kje so Duhovi in kaj delajo, mislijo, čutijo in vidijo.

Kaj torej pomeni biti v stiku? To je le preprosta sorodnost molekularne vibracije med astralnim delom inkarniranega občutljivega človeka in astralnim delom des-inkarnirane osebnosti. Duh občutljivega človeka postane tako-rečeno “namagneten” z auro duha, najsi se ta nahaja v zemeljskih področjih ali pa sanja v Devachanu. Vzpostavi se sorodnost molekularne vibracije in občutljivi človek postane za kratek čas osebnost preminulega ter piše z njeno pisavo, uporablja njeno izražanje, misli z njenimi mislimi. V takih trenutkih so lahko občutljivi ljudje prepričani, da so se tisti, s katerimi so v trenutnem stiku, spustili na zemljo in da z njimi komunicirajo, vendar pa so dejansko njihovi duhovi tisti, ki so se uglasili z njimi” (*Ibid.*).

Ob raziskovanju nekega posebnega primera je H. P. Blavatsky dejala, da je komunikacija lahko prišla od nekega elementarija, da pa je bilo “mnogo bolj verjetno, da je duh medija prišel dejansko v stik s kakšno duhovno entiteto iz devachana, katere misli, znanje in čustva so določali vsebino, medtem ko je obliko komunikacije v večji ali manjši meri usmerjala osebnost medija in njene obstoječe ideje” (*Ibid.*), tako da niso vse verodostojne glede dejstev in mnenj, ki jih izražajo.

“Omeniti moramo, da je mogoče, da neka zelo določna duhovna entiteta vrši vtis na um našega prejemnika. Z drugimi besedami, kolikor vemo, lahko obstaja nek duh, s katerim se prejemnikova duhovna narava za določen čas povsem uskladi, tako da njegove misli, izražanje ipd., začasno postanejo njegove, zaradi česar se zdi, da ta duh komunicira z njim ... Poleg tega je mogoče (več kot verjetno), da je prejemnik dejansko v stiku z resničnim duhom in ga začasno vsrka in misli (v veliki meri, če že ne povsem) tisto, kar misli duh, ter piše z njegovim rokopisom in podobno. Vendar pa si tudi v takšnem primeru občutljivi človek ne sme domišljati, da duh zavestno komunicira z njim, ali da ve karkoli o njem ali o katerikoli drugi osebi na zemlji. Dejstvo je preprosto v tem, da se je vzpostavil nek odnos in da je občutljivi človek za trenutek vsrkal tisto drugo osebnost ter da misli, govori in piše tisto, kar bi naredila ta osebnost, če bi bila na zemlji. ... Molekule njegove astralne narave lahko od časa do časa vibrirajo v popolnem soglasju

s tistimi nekega duha neke osebe v Devachanu. Posledica tega je vtis, da komunicira s tem duhom in da mu ta svetuje. Jasnovidni pa bi lahko v astralni svetlobi videli zemeljsko obliko tistega istega duha” (*Ibid.*).

4. *Komunikacije, ki so drugačne od tistih, ki prihajajo od raztelesenih duš, ki prehajajo skozi normalna posmrtna stanja.*

(a) *Z lupinami.* Le-te so sestavljene iz oblačil, ki jih je slekla osvobodjena duša, in tako za določen čas ohranjajo podobo svojega bivšega stanovalca ter samodejno reproducirajo njegove navade mišljenja in izražanja, prav tako kot fizično telo, ki samodejno ponavlja običajne geste. Samodejno delovanje je značilno tako za fizično kot tudi za telo želja, vendar pa se vsako samodejno delovanje razloči po značaju ponavljanja in po odsotnosti kakršnekoli sposobnosti snovanja nekega gibanja. Na neko spodbudo se odziva z navidezno namernim delovanjem, vendar pa lupina ni zmožna zasnovati ničesar. Osebe, ki prisostvujejo seansam, da bi se “razvile”, ali ki vznemirjeno pričakujejo sporočila preminulih prijateljev, same predstavljajo tisto nujno spodbudo in pričakajo znamenja, ki so jih nepotrpežljivo pričakovale.

(b) *Z elementariji.* Ker ti posedujejo nižje mentalne sposobnosti, torej, vse intelektualne sposobnosti, ki se med življenjem izražajo skozi fizične možnosti, lahko proizvedejo komunikacije, ki so precej visokega intelektualnega značaja, vendar so takšne komunikacije redke, kar potrjujejo raziskani primeri objavljenih sporočil, ki so jih posredovali “duhovi umrlih”.

(c) *Z elementi ali naravnimi duhovi.* Ti centri pol-zavestnih sil predstavljajo večji del prisotnosti na seansah in so v glavnem tisti, ki proizvajajo fizične pojave, premikajo in prenašajo predmete, proizvajajo ropot, oglašanje zvonov, ter se včasih polastijo lupin in jih oživijo ter se predstavijo kot duhovi velikih osebnosti, ki so živele na zemlji, ki pa naj bi, če sodimo po njihovih objavljanih, ničvredno degenerirale v “svet duhov”. Včasih se pri materializacijah odločijo za projekcijo podob iz astralne svetlobe na proizvedene oblike, tako da te prevzamejo videz različnih osebnosti. Ob-

stajajo pa tudi elementali višjega tipa, "sijoči" z drugih področij, ki včasih komunicirajo z zelo nadarjenimi mediji.

(d) *Z Nirmanakayami*. Za te komunikacije, kot tudi za naslednji dve vrsti, ki jih bomo omenili, mora biti "medij" zelo čiste in vzvišene narave. Nirmanakaya je popolni človek, ki je zapustil svoje fizično telo, vendar pa ohranil svoje druge nižje principe, in ostaja v zemeljskem področju z namenom, da bi pomagal pospešiti človeško evolucijo.

"Tako se imenujejo tisti, ki so si pridobili pravico do nirvane in cikličnega počitka, vendar pa so se nirvani odrekli iz sočutja do človeštva in do tistih, ki so jih zapustili na zemlji. Takšen adept, svetnik ali kakorkoli bi ga že imenovali, meni, da bi bilo sebično, če bi blaženo počival, medtem ko človeštvo ječi pod bremenom bede, ki ga povzroča nevednost. ... Oni nimajo materialnega telesa, saj so ga že zapustili, ampak ostajajo, z vsemi svojimi principi, v našem astralnemu področju. Taka bitja se lahko javljajo nekaterim izbrancem, zagotovo pa ne običajnim medijem" (*The Key to Theosophy* - Ključ k Teozofiji, slov. izd., str. 139.).

(e) *Z na zemlji živečimi Adepti*. Ti pogosto komunicirajo s svojimi učenci, ne da bi se posluževali običajnih sredstev komunikacije. In ko obstaja vez, ki mogoče izhaja iz kakšne pretekle inkarnacije - med Adeptom in medijem, ki je postal učenec - potem je mogoče sporočilo Adepta napačno tolmačiti kot sporočilo nekega "duha". Način sprejema takšnih sporočil, ki se odvijajo s precipitacijo pisave ali z izgovorjenimi besedami, je nekaterim znan.

(f) *Z medijevim višjim Egom*. Ko se nek čist in prizadeven posameznik trudi, da bi dosegel luč, potem ta napor naleti na odgovor njegove višje narave, tako da luč razsvetli nižjo zavest. Takrat se za trenutek nižji um združi s svojim staršem in prenese toliko njegovega znanja, kolikor ga lahko sprejme.

Iz tega kratkega seznama lahko razberemo, kako raznovrstni so lahko izvori, s katerimi je mogoče vzpostaviti komunikacije, ki na videz prihajajo "z druge strani smrti" in kot pravi H. P. Blavatsky:

“Velika je raznovrstnost vzrokov za pojave in potrebno je biti Adept, da bi natančno videli in preiskali kakšna je vsebina in da bi lahko bili v vsakem posameznem primeru sposobni razložiti, kaj se v bistvu resnično dogaja”
(*Theosophist*, september 1982.)

Dodatek

Da bi zaokrožili vse to, kar smo povedali, lahko dodamo, da lahko to, kar lahko naredi duša povprečnega značaja, ko prestopi vrata smrti, naredi tudi na tej strani, in da lahko komunikacije z lahkoto vzpostavi s pisanjem v transu ali z drugimi sredstvi, tako z utelešenimi kot raztelesenimi dušami. Če bi vsak razvil v sebi zmožnosti svoje duše, namesto da brez cilja tava ali se neumno loteva nevarnih poskusov, bi lahko varno zbral znanje in pospešil evolucijo duše. Eno je gotovo, človek je danes živa duša, nad katero smrt nima moči, in ki ima v lastnih rokah ključ telesa-zapora, tako da se lahko, če želi, nauči, kako naj ga uporablja. Njegov resnični Jaz, oslepljen od telesa, je zgubil stik z drugimi Jazi, zato smrt obravnava kot prepad namesto kot vrata komunikacije med utelešenimi in raztelesenimi dušami.

Septembra 1882 je v *Theosophistu* izšel članek o usodi samomorilcev. Ne domišljamo si - ni nam dovoljeno - da bi lahko na popoln način obravnavali to vprašanje, vendar pa lahko kljub temu namignemo na enega od najbolj pomembnih razredov entitet, ki lahko poleg elementarijev in elementalov sodelujejo pri objektivnih pojavih.

Ta razred predstavljajo duhovi zavestnih samomorilcev zdravega razuma. To so duhovi in ne lupine, saj v njihovem primeru ne pride do popolne in trajne ločitve med četrtem in petim principom na eni strani in šestim in sedmim na drugi. Obe diadi sta sicer ločeni, obstajata ločeno, vendar jih povezuje neka povezujoča nit, tako da se še lahko združita in da se resno ogrožena osebnost lahko izogne svoji usodi; peti princip še vedno ohranja v svojih rokah nit, preko katere si lahko skozi labirint grehov in človeških strasti znova pridobi sveto notranjost. A začasno, ne glede na to, da je duh in zato tako zasnovan, je dejansko le malo drugačen od lupine.

Ta razred duhov lahko brez dvoma komunicira z ljudmi, vendar pa ti praviloma drago plačajo izvajanje tega privilegija, saj je skoraj nemogoče, da se pri tem ne bi znižala in ponižala moralna narava tistih, s katerimi in preko katerih so v komunikaciji. Če govorimo na splošno, gre le za vprašanje stopnje; škoda, ki nastane po takšnih komunikacijah je lahko le večja ali manjša; primeri, pri katerih se lahko doseže neko trajno dobro, pa so povsem izjemni.

Poskušajmo razumeti kakšno je stanje stvari: nesrečno bitje, ki se upre življenjskim preizkušnjam - preizkušnjam, ki so posledica njegovih preteklih dejanj in ki so usmiljeno božansko zdravilo za bolne na umu in duhu - se odloči, da se bo možato uprl morju bolečin in spustil zastor ter si pri tem misli, da se jih bo na ta način rešil. Uniči telo, vendar pa ugotovi, da je enako mentalno živ kot je bil prej. Imel je vnaprej določeno obdobje življenja, določeno s prepletено tkanino notranjih vzrokov, ki jih njegovo uporno voljno dejanje ne more skrajšati. To obdobje se mora izteči, da bi se izčrpali omenjeni vzroki. Vi lahko razbijete nižjo polovico peščene ure, tako da se bo iztekajoči se pesek razpršil po prostoru, vendar pa bo pesek še vedno tekkel, dokler se ne bo izpraznila zgornja polovica.

Torej, vi lahko uničite telo, vendar pa določeno obdobje čutnega obstoja, ki mu je usojeno (kajti učinek je le niz vzrokov), da se izteče pred razgradnjo osebnosti, mora trajati ves tisti čas, ki mu je bil določen.

Kaj se dogodi v drugih primerih, kot na primer v slučaju žrtev nesreče ali nasilne smrti. Tudi te morajo prav tako zaključiti svoje obdobje življenja. No, o teh bomo govorili ob neki drugi priložnosti, tukaj je dovolj, če omenimo, da njihovo naslednje stanje povsem ustreza njihovi mentalni držji v trenutku smrti. Tudi oni morajo počakati v “področju želja”, dokler se ne izlije njihov val življenja in ne doseže dogovorjene obale. Vendar pa ti čakajo oviti v najbolj prijetne in blažene sanje ali pa take kot jim jih določi njihovo moralno in mentalno stanje v trenutku in pred uro smrti. Tu so skoraj povsem osvobojeni materialnih skušnjav in, naravnost povedano, nesposobni (razen v trenutku resnične smrti) komunicirati s človeško vrsto, čeprav niso povsem izven vpliva višjih sil “preklete znanosti”, nekromantije.

Vprašanje je eno izmed najbolj globokih in zapletenih; na kratko bi zelo težko razložili, kako povsem se razlikujejo pogoji takoj po smrti človeka, ki je premišljeno zapustil (in ne le tako, da je preprosto tvegaj) svoje življenje zaradi altruističnih vzgibov in v upanju, da bo rešil druge, od tistega, ki premišljeno žrtvuje svoje življenje zaradi sebičnosti in upa, da bo zbežal pred preizkušnjami in trpljenjem, s katerimi se sooča.

Kajti narava ali previdnost, usoda ali Bog, je kot nek samodejen stroj, tako da se na prvi pogled zdi, da bi morale biti posledice v obeh primerih enake. Vendar pa moramo vedeti, da je to, četudi nek stroj, stroj *sui generis*.

Iz sebe je potegnil
večen splet dobrega in zla;
in najbolj drobna nit
za vedno občuti oster drget.

Nek stroj torej, pred katerega popolno občutljivostjo in natančnostjo delovanja je najvišji človeški razum le groba in nesrečna kopija. In vedeti moramo, da so misli in vzgibi snov, in zato včasih čudovito silna snov, sile; in morda bomo lahko potem začeli razumevati, zakaj heroj, ki žrtvuje svoje življenje za čisto altruistične cilje in izlije svojo življenjsko kri, zaspi v sladki sen, kjer se “vse, kar si želi, in vse, kar ljubi, smehljajoče zliva na njegovo

sončno pot;” da bi se zbudil v stanje dejavne in objektivne zavesti, ko se ponovno rodi v področju sreče, medtem ko se nesrečni in zabredli smrtnik, ki je poskušal uiti usodi in sebično pretrga srebrno nit in zlati kelih, znajde strašno živ in buden, oživiljen z vsemi željami in perverznimi pohlepi, ki so grenili njegovo življenje na svetu, brez telesa, v katerem bi jih lahko zadovoljil, in zmožen le kakšnega delnega olajšanja, ki mu ga lahko podari neka posredna potešitev in še to na račun dokončne ločitve od svojega šestega in sedmega principa ter posledično dokončnega uničenja po, ojoj! dolgem obdobju trpljenja.

Vendar pa ne smemo misliti, da ne obstaja upanje za te hotene samomorilce zdravega razuma. Če uporno nosijo svoj križ, če potrpežljivo prenašajo usodo in se bojujejo proti mesnim apetitom, ki so še vedno zelo živi in sorazmerni s stopnjo, s katero so bili potešeni v zemeljskem življenju. Če vse to ponižno prenašajo, ne da bi jih premagala skušnjava in bi poskušali zadovoljiti nečiste želje, potem se bodo, ko bo odbila ura usojene smrti, njihovi štirje višji principi združili, tako da se bo za njih v trenutku dokončne ločitve vse izšlo dobro in se bodo lahko napotili proti obdobju nosečnosti in svojemu nadaljnjemu razvoju.

Annie Besant Wood je bila dolgoletna predsednica Teozofskega društva (1907–1933), ki se je rodila 1. oktobra leta 1847 v bližini Londona v družini irskega porekla. S pomočjo materine prijateljice Ellen Marryat je pridobila dobro izobrazbo ter razvila močan čut odgovornosti do družbe.

Leta 1874 se je pridružila Secular Society ter v njem

tesno sodelovala s Charlesom Bradlaughom, urednikom revije *National Reformer*, za katero napisala številne članke o zakonu in pravicah žensk. Leta 1877 je izdala knjigo *The Laws of Population*, ki je govorila o nadzorovanju rojstev in bila zaradi tega deležna velikega odmeva v javnosti. To delovanje jo je povežalo s socialisti in Georgem Bernardom Shawom. Pridružila se je Social Democratic Federation in zasnovala lasten časopis *The Link*. Med drugimi je v njem leta 1888 objavila članek "White Slavery", v katerem je opozorila na nečloveške razmere in nizke plače žensk v eni izmed londonskih tovarn. Naslednjega leta pa je sodelovala pri izdaji vplivne knjige *Fabian Essays*.

Istega leta, 1889, je Annie Besant dobila v roke knjigo *The Secret Doctrine* Helene Petrovne Blavatsky in se navdušila za teozofijo in postala članica Teozofskega društva, kateremu je nato posvetila svoje nadaljnje življenje. Leta 1893 je odpotovala v Indijo na sedež društva in ga istega leta v Chicagu zastopala na World Parliament of Religions. Teozofijo in hindujsko filozofijo je predstavila tako bleščeče, da si je takoj pridobila naklonjenost hindujske javnosti, ki jo je nato podprla v njenih reformnih prizadevanjih za družbeno, vzgojno in politično prenovu Indije, ki jo je začela leta 1898 z ustanovitvijo Central Hindu College v Benaresu. Mahatma Gandhi je dejal, da je Annie Besant prebudila Indijo iz spanja, še posebej, ko je leta 1916 ustanovila Home Rule League in bila nato leta 1917 izvoljena za predsednico Indian National Congress. Annie Besant se je še nadalje vključevala v boj za pravice žensk in se posvečala pisanju teozofskih vsebin, saj je napisala številne članke in knjige, ki sedaj spadajo med klasična teozofska dela. Umrla je 20. septembra 1933 v Adyarju.